N°. 33. Donderdag 15 Augustus 1907. 7de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.”

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht, Den Haag.**
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 'sjaars, (voor Indie en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de Redactie-Commissie:

In dank ontvangen voor de Kolonie van noodlijdende Inlanders te Pangoensin van N. te Bussum f 1.—.

II. van de afdeeling 's-Gravenhage:

Buitengewone Ledenvergadering

op **MAANDAG 26 AUGUSTUS 1907**, des avonds te **8** ure, in het **GOUDEN HOOFD, Groenmarkt, ingang Hoogstraat.**

AGENDA:

1. Voorgestelde wijziging van Statuten en Huish. Regl. der Vereeniging.
2. Besluit van het Hoofdbestuur tot opheffing van het Restaurant.
3. Verkiezing van afgevaardigden voor de Alg. Jaarvergadering.
4. Rondvraag en sluiting.

Het Bestuur.

III. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

A.

Hoofdbestuurs-Vergadering

op *Donderdag* **29 Aug.** ten **1 ure** n.m. in *Hotel du Soleil* te **Nijmegen.**

B.

Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging

op *Donderdag* **29 Augustus** 1907 des namiddags ten **12 ure** in *Hotel du Soleil* (1) te **Nijmegen.**

(1) Dit keurig ingerichte hotel is dicht bij het station gelegen en heeft een mooie vergaderzaal ter beschikking der Vergadering gesteld. Er bestaat ook uitnemende gelegenheid tot het gebruiken der maaltijden en tot logies.

De secretaris der afd. Nijmegen stelt aan allen, die de Vergadering komen bijwonen voor, om na afloop gezamenlijk er het middagmaal te gebruiken (f 2.50 p. p. zonder wijn) en aan hen, die te Nijmegen kunnen blijven logeeren, om hetzij 's avonds na het eten, hetzij den volgenden morgen gezamenlijk per tram een tochtje te maken naar *Berg-en-Dal* en daar te dejeuneeren, doch verzoekt aan ieder, om hem vóór 6 Juli nauwkeurig te willen melden, wat men verlangt, opdat hij voor een en ander behoorlijk zorg kan dragen! Dit plan van den heer D.G.J. Beijens (Graafsche straat 92) lijkt ons bizonder geschikt en aanlokkelijk, wij hopen dus dat velen er op in zullen gaan. Onder een gezellig samenzijn kunnen ook de belangen der Vereeniging doeltreffend besproken worden.

Agenda:

1. Jaarverslag (*Kol. Weekbl.* n°. 24) en andere mededeelingen van het Hoofdbestuur.
2. Geldelijke verantwoording (zie Weekbl. n°. 31).
3. Verkiezingen van leden voor het Hoofdbestuur (zie onder volgende candidatenlijst).
4. Verkiezing van eene Commissie van verificatie voor de rekening en verantwoording van het Hoofdbestuur.
5. Voorstel tot wijziging van de statuten en het huishoudelijk Reglement der Vereeniging. (Zie Kol. Weekblad ns. 23, 32 en 33).
6. Besluit tot opheffing van het restaurant.
7. Voorstel om bij de aflossing der in 1900 aangegane obligatie-leening van f 500 een deel van het legaat-Post te benutten.
8. Financieele regeling voor het *Koloniaal Weekblad.*
9. Rondvraag.

CANDIDATEN VOOR HET HOOFDBESTUUR.

Afdeelingen.	Aantal vacat.	Aftr. leden.	Candidaten. door de afd.	Candidaten. door het H.best.
's Gravenhage	3	G. L. Kepper (1) (onder-voorz.)	G. L. Kepper	H. E. Prins (4)
		L.P.F.Schimpf (2) (secretaris)	L.P.F.Schimpf	Ds. A.S. Carpentier Alting.
		P.G.H.H. Gonggrijp (3) (penningm.)	F. J. Bakhuizen v/d Brink.	id.
			F. J. Schröder.	W. v.d. Zijl.
			R. Huygen de Kaat.	F. J. Schröder.
			H. Z. Zegers de Beijl.	H. F. C. v. Bijlevelt.
Arnhem	1	J. Jonker.	L. A. H. Lamie.	L. A. H. Lanie.
Rotterdam	1	P. N. Adriani.	Jhr. von Weiler.	Jhr. Mr. J. W. L. C. von Weiler.
				A. P. W. van Meurs.
Utrecht	1	Mr. J. E. v. Oeveren-v. Schaik.	Mr. v. Oeveren-v Schaik.	Mr. v. Oeveren-v. Schaik.
Breda	1	F. P. L. v. Driel.	J. C. v. Reijn.	J. C. v. Reijn.
			Mr. H. J. Stapel.	Mr. H. J. Stapel.

(1) en (2) stelt zich niet herkiesbaar.
(3) heeft wegens het verlaten der stad aanvang 1907 zijn ontslag genomen.
(4) die sedert het ontslag nemen van den penningmeester tijdelijk lid is van het Dag. Bestuur.

C.

STATUTEN- EN REGL.-WIJZIGING.

Het Bestuur der Afdeeling 's Gravenhage, — waarin onlangs eenige nieuwe leden werden gekozen, — geeft alsnog de volgende amendementen op de voorgestelde statuten- en reglementswijzigingen in overweging:

STATUTEN.

Art. IV is te beschouwen als een toelichting op art. III, maar, tenzij men het daarvermelde als voorbeeld of enkel aanwijzing wil doen gelden, te uitsluitend. Het zou daarom wenschelijk zijn in den eersten regel in te lasschen „o. m.” of het artikel aldus te eindigen:

„al wat verder strekken kan ter bevordering van de gemeenschappelijke belangen van het moederland en de koloniën, de aansluiting en vastlegging van den band tusschen de voormalige en tegenwoordige ingezetenen van Nederlandsch Oost- en West-Indië.”

Art. V. Het laatste lid is niet duidelijk. Men kan er uit lezen, wat volgens de toelichting de bedoeling niet is: dat de leden tot tentoonstellingen, lezingen en voordrachten der Vereenigingen geen vrijen toegang kunnen hebben, slechts recht op verminderd entrée.

Als verbetering wordt aangegeven: na *localen der Vereeniging* te doen volgen: „tenzij tot goedmaking van bijzondere uitgaven voor tentoonstellingen, lezingen of voordrachten een entrée ook voor de leden, dan echter lager dan voor niet-leden door het dagelijksch bestuur der vereeniging, of van de afdeeling, van welke de zaak uitgaat, noodzakelijk wordt geacht.”

Art. VI. Het derde lid van het gewijzigd artikel kan aanleiding geven, dat een Hoofdbestuur te eigenmachtig of te willekeurig optreedt tegenover een lid, dat aan dat bestuur minder welgevallig is. Wordt voorgesteld, die alinea te doen luiden:

De vervallenverklaring kan worden uitgesproken door het hoofdbestuur ingeval van wanbetaling, in alle andere gevallen op voorstel van het Hoofdbestuur of van vier leden in eene algemeene vergadering, met instemming van minstens 2/3 der aanwezige leden.

Art. VII, nieuw. Tegen de eerste zinsnede geen bezwaar. In het ontworpen artikel wordt vervolgens gesproken van een Dagelijksch bestuur, terwijl van de samenstelling van het Hoofdbestuur, waaruit dat Dagelijksch bestuur moet worden benoemd, nog niet gerept is.

Het Hoofdbestuur moet volgens de Statuten verantwoordelijk blijven. De bevoegdheden van het dagelijksch bestuur behooren geregeld te worden in het huishoudelijk reglement en door het Hoofdbestuur.

Voorgesteld: handhaving van het oorspronkelijk 2e lid, met verandering van het cijfer 3 in 4, en 50 in 25, en tusschenvoeging van „een ondervoorzitter”. De aanwijzing in de algemeene vergadering van een vervangend secretaris en vervangend penningmeester komt oneigenaardig en niet voldoende gemotiveerd voor. Daarin kan in den boezem van het hoofdbestuur, dat de werkzaamheden regelt, zelf voorzien worden; in het huishoudelijk reglement. Reeds bij voorbaat de opvolgers aan te wijzen van de functioneerende-titularissen is ongewoon en verkeerd.

Ook verder kan artikel VII ongewijzigd blijven. Waarom zouden de candidaten van het Hoofdbestuur op de agenda moeten vermeld worden en niet die van de afdeelingen? In plaats van de verplichting zou de bevoegdheid van elke afdeeling om candidaten te stellen, kunnen worden bepaald, welke candidaten echter alsdan ook op de agenda vermeld moesten worden.

De wijziging in art XI niet wenschelijk, de afdeelingen moeten in haar streven tot bevordering van het doel der vereeniging de meest mogelijke zelfstandigheid en niet voor elk harer handelingen afhankelijk zijn van de *goedkeuring* van het Hoofdbestuur. Het Hoofdbestuur moet zoo weinig mogelijk besturen, maar het oppertoezicht houden om te waken, dat de afdeelingen niet afwijken van het doel der vereeniging of dit schaden.

Art. XIV in plaats van „een afgevaardigde”, een afgevaardigde en diens plaatsvervanger, verder op dan: De afgevaardigden en hunne plaatsvervangers.

Art. XVI in het 2e lid leze men voor *Jaarlijksche gewone* gelijk als in het eerste lid.

Art. XVIII zie beneden bij art. 15 (nieuw) huish. regl.

IN HET HUISHOUDELIJK REGLEMENT.

Art. 1. Omtrent de grenzen der afdeeling liever be-

palen: „De grenzen der afdeeling worden op voorstel van het afdeelingsbestuur door het Hoofdbestuur vastgesteld”.

Art. 7. (art 6) klopt niet met het nieuwe art. VIII der statuten wat betreft de verkiezing van een ondervoorzitter enz.:

Art. 10. (art 9) In het laatste lid *Dagelijksch* doen vervallen. De goedkeuring van zoo'n gewichtig iets als de jaarrekening van den penningmeester mag wel de goedkeuring hebben onder verantwoordelijkheid van het geheele hoofdbestuur.

Art. 11. (Art 10). De beperking het Hoofdbestuur in het nieuwe artikel opgelegd, zou stremming kunnen geven. Desnoods onder nadere goedkeuring der Algemeene Vergadering moet het Hoofdbestuur kunnen beschikken over alle gelden en goederen, met inachtneming natuurlijk van de algemeene en bijzondere bepalingen, voorkomende of voortvloeiende uit de door het Hoofdbestuur goedgekeurde reglementen der afdeelingen.

Art. 12 (art. 11). De laatste zinsnede luide: „Wederkeerig geldt dit ook voor de afdeelingen, wanneer het Hoofdbestuur steun noodig heeft.”

Art. 13 (nieuw). Men kan een bekwaam voorzitter zijn, en een ongeschikt redacteur en omgekeerd.

beter: aan eene commissie, waarvan de voorzitter, die tevens als verantwoordelijk Redacteur optreedt in de Algemeene Vergadering wordt benoemd.”

In de gewone jaarlijksche vergadering wordt een vaste som voor redactiekosten vastgesteld.

Art. 14 (nieuw) schijnt overbodig. Als het bestuur de stopverf zoo slecht weet te kneden, is zijn bestaan ook veroordeeld, en zal het in de eerstvolgende vergadering de gevolgen daarvan ondervinden. Aan een dergelijk bestuur is het maken van regelen ook niet goed toevertrouwd. *Met goedvinden der Algemeene Vergadering* zal wel moeten worden *onder nadere goedkeuring der Algemeene Vergadering* als men het artikel niet laat vervallen.

Bij art. 15 (nieuw) is geen rekening gehouden met de artikelen XVI, XVIII en XIX der statuten. O. a. zal moeten bepaald worden, dat vergaderingen, die overeenkomstig art. XVIII der statuten door 3 of meer leden zijn aangevraagd, binnen 3 maanden na de aanvraag moeten zijn bijeengeroepen. Dit is op te nemen in art. XVIII der statuten. Overigens is het artikel overbodig, de zaak kan worden toevertrouwd aan het beleid van het Hoofdbestuur.

Voorstel van het Dag. Best. der Ver. om bij de statuten en reglementswijzig. de volgende amendementen te overwegen:

Art XIII. Stelt voor dat der Afdeelingen een bepaald tijdstip worde aangewezen, waarop de storting van f 0.50 per lid in de kas van het Hoofdbestuur moet plaats gevonden hebben en daarvoor in te lasschen achter het woord „jaarlijks” „vóór ultimo Maart”. De meeste Afdeelingen zijn reeds gereed met de inning der contributie en kunnen dus voor het aantal leden op 1 Januari de afdracht bewerkstelligen. Alzoo worde deze alinea gelezen:

De Afdeelingen storten jaarlijks „voor Ultimo Maart” in de kas van het Hoofdbestuur f 0.50 per lid „volgens de sterkte op 1 Januari te voren”.

Art. XVII. De laatste alinea te lezen:

Bij alle andere stemmingen is, bij staking het voorstel verworpen:

Toelichting: Het is bij de behandeling van de wijzigingen in het Huishoudelijk Reglement door het Hoofdbestuur, duidelijk aan 't licht gebracht dat men niet wenschte, de geheele verantwoordelijkheid op de schouders te leggen van den Voorzitter alléén, van een besluit dat niet met meerderheid genomen is. Volgens de begrippen in vele Vergaderingen (officieele lands- en gemeentelijke b.v.) wordt de beslissing ook niet overgelaten aan den Voorzitter, wanneer de stemmen staken.

In art. VII twee keer vóór het woord 's Gravenhage de woorden „de Afdeeling” inlasschen.

Bij art. 8 (nieuw) van het huish. reglement nog te voegen de alinea:

De voorzitter der Vereeniging heeft het recht alle vergaderingen van Afdeelingen, Besturen en Commissies der Vereeniging bij te wonen en krijgt daartoe dan ook de convocatie.

ERRATA.

In de toelichtingen van den secretaris van het hoofdbestuur op de wijzigingen in de Statuten, in het vorig weekblad opgenomen, moeten de volgende veranderingen nog worden aangebracht:

Art. V. 8ste regel: achter „te ontvangen” een komma plaatsen.

2de kolom, 1ste regel, te lezen: „algemeen de (Verspreiding der) populaire kennis”.

Art. VIII. 7de regel: achter „daarom” een komma, te lezen voor dat (omdat).

12de regel: achter „spoediger” volgen laten „ander dan dagelijksche zaken afdoen”.

13de regel: gecanctionneerd, moet zijn gesanctionneerd.

20ste regel: met een, moet zijn „met één”.

15de regel van onder der kolom: in te voegen tusschen de woorden „zijn” en „zullen” de woorden „aan te vullen”.

Art. IX. In de 3de regel van onder in deze alinea: achter „mag zijn” in te voegen „is begrijpelijk”.

Art. XIV. In de 2de regel: „die voldoende enz.” te lezen „wat voldoende enz.”; die veranderen in wat.

Art. XVI. Toe te voegen een nieuwe alinea: „Verder zijn de woorden „of ⅔ van het aantal leden eener Afdeeling” er uit verwijderd, omdat waar de bevoegdheid aan minstens 3 Afdeelingen gegeven wordt, het hiermede strijdig zou zijn, die bevoegdheid weer toe te kennen aan een gedeelte van ééne Afdeeling.”

Art. XXI. 3de regel: achter het woord „Vereeniging” in te voegen „door vrouwen”, en verder te lezen: „door vrouwen kunnen waargenomen worden en het ondervangt enz.

In de toelichting op de wijzigingen in het Huishoudelijk Reglement:

Art. 2. 3de alinea, aan het slot: „Aldus tijdverlies en geschrijf (voorkomen) achter te voegen het woord „voorkomen”.

Art. 7. 3de alinea, 2de regel te lezen: opdat het in het reglement gebiedend voorgeschreven zij.

De laatste alinea, op een na de onderste regel: bestuursleden, dat (niet die) en in de laatste regel, die (zulks bijvoegen) eenigszins uitsluit.”

Art. 8. 3de regel van onder: de komma achter het woord lid moet geplaatst worden achter „aanwezig zijnde”(,).

Art. 9. 5de regel: achter „voorzien” een , plaatsen.

Laatste regel der 1ste alinea: achter „vier leden” plaatsen het woord „erkend”.

Art. 15. 4de regel: „laatste”, moet zijn „laatsten” meervoudig.

Laatste zinsnede: „dat het dit goedkeure en op de hoogte zij van wat er om zal gaan, in plaats van „goedkeurt” en „is”.

D.

RAPPORT DER COMMISSIE VAN ONDERZOEK.

Van de Commissie, benoemd tot het houden van het onderzoek, dat oorzaak was van de verdaging der Alg. Vergadering der Vereeniging ontvingen wij het volgende schrijven:

De ondergeteekenden zijn door Uw Bestuur (¹) uitgenoodigd geworden om een onderzoek in te stellen naar de levensvatbaarheid van het restaurant; laatstelijk gehouden in het gebouw in de Laan van Meerdervoort 195 — zulks in verband met het besluit van uw bestuur om die inrichting met ultimo Maart 1907 op te heffen en dit weder — zoo lezen wij in het concept-verslag over 1906 — in verband met de mogelijkheid tot aflossing der bij de oprichting der Vereeniging aangegane schuld van f 5000.—.

Onze Commissie heeft met dankbaarheid die taak aanvaard, omdat de voor velen onverwacht gevallen beslissing van uw bestuur meer licht vereischte.

Na kennisneming van de ons welwillend ter inzage afgestane boeken der Vereeniging zijn onze gevolgtrekkingen, dat het plan tot het vestigen van een centrum der Vereeniging in een gebouw, hetwelk dienen zou als vergaderzaal, tentoonstellingsruimte, leeszaal en restaurant te vluchtig, te onvoorbereid tot uitvoering is gekomen, men had niet vooraf een welberekende raming of begrooting voor zich en ook geen duidelijke voorstelling hoe de zaak behoorde te worden gedreven. Er ontbrak een geregelde leiding, een geregeld beheer of toezicht, uitgeoefend door of van wege het Hoofdbestuur, hoezeer ook telkens in den boezem van het Bestuur denkbeelden zijn gerezen om daarin te voorzien. De zaak was dientengevolge geheel overgegeven of overgelaten aan Mevrouw Ten Bosch, op wier belanglooze toewijding steeds gerekend is. Aan haar werd telken jare in de Algemeene Vergadering de dank der Vereeniging uitgebracht voor haar zuinig en goed beheer. Kenschetsend is het, dat in de balans der Commissie van Verificatie der geldelijke Verantwoording over 1906 gesproken wordt van de onderneming onder beheer van Mevrouw Ten Bosch, op welker rekening het geheele bedrag der in 1900 aangegane leening ad f 5000 is gebracht.

Intusschen was door de totstandkoming van de Naamlooze Vennootschap Boeatan een deel van het oorspronkelijke plan der leening (het tentoonstellen van Indische kunstnijverheidsvoorwerpen, met de verwachting van eenige inkomsten uit het percentage op den verkoop en de entrées bij de tentoonstellingen) losgelaten, — en is door de in overleg met de Afdeeling 's-Gravenhage plaats gehad hebbende verhuizing van de bureaux van inlichting, de vergaderlocalen en de leeszaal het restaurant op zich zelf komen te staan.

Was er na de gunstige rapporten omtrent de exploitatie van het restaurant, het laatst nog in het verslag over 1905, uitgebracht in de jaarlijksche Algemeene Vergadering van 2 Juni 1906, voldoende aanleiding tot opheffing van het restaurant te besluiten?

Onze Commissie heeft die vraag alleen te beantwoorden uit het oogpunt van de levensvatbaarheid der zaak voor de toekomst.

Voor de beantwoording dier vraag heeft zij tot hare beschikking gehad de boeken, haar ter inzage afgestaan door Mevrouw Ten Bosch — en een overzicht van de resultaten blijkens de gedetailleerde balansen in de zaken Laan van Meerdervoort 195, welk overzicht op verzoek van Mevrouw Ten Bosch is opgemaakt door den accountant den Heer Penning de Vries. (Zie volgende Bijlage A).

Van de zijde onzer Commissie zijn die gegevens onderling vergeleken en het resultaat daarvan is nedergelegd in de hierbij aangeboden nota van het lid onzer Commissie, den heer A. H. G. Fokker. (Zie volgende Bijlage B.)

Het besluit onzer Commissie is, dat het restaurant op den tegenwoordigen voet ingericht, daarbij in aanmerking genomen, dat niet altijd op de offervaardigheid en de bijzondere toewijding van Mevrouw Ten Bosch mag gerekend worden, op den duur geen voldoende levensvatbaarheid zal hebben om ook de verplichtingen, welke de Vereeniging door het aangaan van de obligatieleening op zich geladen heeft, te waarborgen.

De Commissie a. h.,

(*w.g.*) BAKHUIZEN VAN DEN BRINK.
(*w.g.*) A. S. CARPENTIER ALTING.
(*w.g.*) FOKKER.
(*w.g.*) SCHRöDER.
(*w.g.*) SCHIMPF.

BIJLAGE A.

Aanvullend Rapport over de boekhouding van 1902 tot en met 1907.

Aan
Mevr. Wed. M. Ten Bosch—Bosscher,
Alhier.

15 *Juni* 1907.

Mevrouw,

In vervolg op het voorloopig-rapport bied ik u hierbij een overzicht aan van de resultaten blijkens de gedetailleerde balansen in de zaken Laan van Meerdervoort 195 behaald.

Waar de overzichten m.i. nog door eenige toelichting misschien te verduidelijken waren, heb ik ze hierachter laten volgen, en de minder voor de hand liggende conclusiën meende ik te moeten vermelden.

Verkorte Balansen.

Debet. Hoofden	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Kasdeposito enz.	2338	2938	3050	3235	3338	3506
Inventaris	2052	1986	2823	3094	2974	2974
Reëele waarden. Totaal	4390	4924	5873	6329	6312	6480
Posten die moeten worden afgeschreven	990	384	384	—	—	—
	4010	4616	4824	5200	5200	5681

Credit. Hoofden	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Crediteuren	338	308	1049	1129	1112	799
Obligatieleening	5000	5000	5000	5000	5000	5000
Verplichtingen. Totaal	5380	5308	6049	6129	6112	5799
Winsten	—	—	208	200	200	681
	5380	5308	6257	6329	6312	6480

Netto waarde tegenover de leening.

Verkorte Winstrekeningen.

Debet. Hoofden	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Expl.-kosten Restaurant	1700	1770	2061	4740	3406	2807
Onkosten	2022	1886	1988	2211	2009	2202
Totaal lasten	3722	3656	4049	6951	5451	5009
Afschrijvingen.	998	228	—	329	236	—
Winsten	*150	—	208	288	200	681
	4870	3884	4257	7568	5851	5690

Credit.						
Opbrengst Restaurant	3784	3223	3381	6958	5241	4944
Interest	122	182	113	103	103	134
Huren	58	47	762	507	507	612
Diversen	13	8	1	—	—	—
Verliezen	893	424	—	—	—	—
	4870	3884	4257	7568	5851	5690

Exploitatie Restaurant.

	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Exploitatiekosten	1700	1790	2061	4740	3406	2507
Netto saldo	2084	1453	1320	2218	1835	2137
	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Opbrengst	3784	3223	3381	6958	5241	4944

Toelichtingen en Conclusiën.

Het boekjaar afgesloten ultimo Maart 1902 loopt eigenlijk over 2 jaren, zoodat men het netto saldo der exploitatie der Restaurant ter vergelijking dient te halveeren; De exploitatie liep voorts nog ongeregeld, evenals de administratie.

Het met een sterretje gemerkt bedrag van f 150.— als dividend in den loop van die jaren 1901 en 1902 verklaard, draagt natuurlijk bij tot het groote saldo verlies, dat in de balans 1902 geconstateerd moest worden ten bedrage van f 893.— hetwelk 2 jaren later niet alleen was ingehaald, maar toen kon tevens een winst geboekt worden van f 208.—. Het groote verliessaldo f 893.— wordt meer dan gecompenseerd door de noodig geachte afschrijvingen; de balans wees daartoe f 990.— aan.

Een overzicht der bruto-winsten der exploitatie van restaurant en andere gelegenheden leert, dat zij bedroegen: (1902 is 2 jaren).

1902	1903	1904	1905	1906	1907	—	—
1148	228	208	617	436	681	—	—

In geen enkel jaar is dus minder dan de rente der leening verdiend en neemt men in aanmerking de in de vorige circulaire vermelde afschrijvingen op den inventaris welke niet ten laste der winstrekening gebracht zijn blijkens de balansen sedert 1905, dan toont zelfs het bruto-winstcijfer over 1906 geen noemenswaardigen teruggang aan.

Voor niet-boekhoudkundigen wordt de pertinente vooruitgang der zaak bewezen door de toeneming van het totaal der reëele waarden op de balansen. Dat de algemeene kosten onder het hoofd „Onkosten” nooit meer dan 10 pct. verschil aanwijzen, pleit voor de regelmatige behartiging der zaken buiten de restaurant; terwijl het geheele overzicht aller cijfers

zelfs leeken zal overtuigen van de waarheid der waardeerende woorden in het concept-verslag 1906/07 aan het beheer van de zaken in perceel Laan van Meerdervoort 195 gewijd.

Den Haag, 15 Juni 1907.
(*w.g.*) PENNING DE VRIES.

BIJLAGE B.

Het onderzoek der boeken, waarbij men zich o.a. ten doel stelde, de in de nota van den heer Penning de Vries, dd. 15 Juni voorkomende opgaven van b r u t o winsten te verifieeren, heeft doen zien, dat die opgaaf, wat de twee laatste boekjaren aangaat, verbetering behoeft.

In plaats van resp. *f* 1148.— en *f* 228.— w i n s t, vindt men (zie de bijgevoegde gewijzigde opstelling der cijfers) voor de eerste periode circa 2 jaren omvattende, een verlies van *f* 287.—; voor het tweede boekjaar daarentegen eene winst van *f* 824.—; bijeengenomen dus eene winst van *f* 537.— inplaats van de *f* 1376.— door den heer accountant bevonden.

De cijfers van de latere jaren werden conform de boeken bevonden, alzoo te zamen *f* 1942 winst, makend met de voormelde *f* 537, een totaal van *f* 2479 bruto winst in 7 jaren. Moeten de cijfers dus ten rechte, als volgt opgeteld worden:

	bruto, zonder afschr. v. rente		netto, na afschr. v. rente	
1901/02	verlies	*f* 287.32	verlies	*f* 892.71
1903	winst	*f* 824.53⁵	winst	*f* 596.08⁵
1904	„	„ 208.57⁵	„	„ 208.57⁵
1905	„	„ 616.75⁵	„	„ 88.05
1906	„	„ 436.20⁵	„	„ —.—
1907	„	„ 680.88⁵	„	„ —.—
1901/07	saldo winst	*f* 2479.63⁵		nihil

dan blijkt daaruit ook, dat de voorstelling in de nota, als zou het in 1902 geconstateerde verlies van *f* 893 twee jaren later niet alleen zijn ingehaald, maar toen *tevens* eene winst van *f* 208 geboekt zijn kunnen worden, niet geheel juist mag heeten, daar bedoeld verlies eerst *drie* jaren later was ingehaald, nadat ook die over 1904 behaalde winst van *f* 208 daartoe was aangewend.

Uit de behaalde winst zijn bestemd kunnen worden:

voor afschrijving op oprichtingskosten	*f* 121.96½
id. „ inventaris. . . .	„ 1607.67
en voor rentebetaling.	„ 750.—
	f 2479.63½

Voor den inventaris zijn — na aftrek van enkele overboekingen in het geheel uitgegeven f 4101,27, zoodat de afschrijving over 7 jaren bedraagt 39 pct. wat zeker *niet zeer veel is.* En de obligatiehouders genoten in die 7 jaren 15 pct. of dooreen iets meer dan 2 pct. wat zeker ook *weinig bevredigend* is te noemen.

Wil men echter uit een oogpunt van billijkheid in aanmerking nemen, dat voor de eerste jaren uit den aard der zaak moeilijk op het behalen van voordeel kon worden gerekend en daarom slechts de uitkomsten der vier laatste jaren tot grondslag nemen voor eene beoordeeling, dan bevindt men over 1904/1907 een bruto winst van *f* 1942 waaruit werden bestreden:

f 296. –	saldo verlies van vorige jaren.
„ 88.—	afschrijving v/h saldo der oprichtingskosten.
„ 958.—	id. op inventaris.
„ 600.—	rente betaling.
f 1942.—	

De inventaris stond bij den aanvang van het derde boekjaar te boek voor *f* 1968 en werd in de vier volgende jaren vermeerderd met *f* 1483,59½ zoodat op de gezamenlijke waarde ad *f* 3451.59½ in 4 jaren is afgeschreven ongeveer 28 pct. wat nauwelijks voldoende mag worden genoemd.

Bovendien kon over die 4 jaren 12 pct. rente worden gekweten of juist 3 pct. per jaar.

De vraag is nu te beantwoorden of, indien voor de toekomst op gelijke resultaten, als in de laatste jaren zou mogen worden gerekend, aan de onderneming op grond daarvan levensvatbaarheid kan worden toegekend, in dien zin, dat te eeniger tijd aan aflossing der obligatieschuld zou kunnen worden begonnen?

Naar stellers bescheiden meening kan het antwoord op die vraag niet anders dan *ontkennend* luiden, vooral wanneer ook nog in overweging wordt genomen:

1⁰. dat tot de verkregen uitkomsten heeft medegewerkt, dat door de afdeeling 's Gravenhage tot Ultimo Maart 1907 *f* 500 per jaar huur werd betaald voor door haar thans niet meer geoccupeerde lokalen, welke vermoedelijk niet licht verder eene gelijke huur zullen kunnen opbrengen;

2⁰. dat voor deze zaak *niets* werd uitgegeven voor belooning van de leidster daar Mevrouw Ten Bosch geheel belangeloos het beheer voerde — terwijl het toch niet aangaat om bij het oordeel over levensvatbaarheid eener zaak aan te nemen, dat steeds over zulke gratisdiensten zal kunnen worden beschikt.

VERLIES- EN WINSTREKENINGEN.

Verliezen.	1902	1903	1904	1905	1906	1907	Totaal
Exploitatie-k. *a*	1700	1770	2061	4740	3406	2807	16484
Onkosten *b*	2564	1886	1988	2211	2009	2202	12869
Totaal lasten	4264	3656	4049	6951	5415	5009	29343
Afschrijvingen *c*	456	228	—	329	236*d*	481	1730
Renten *d*	150	—	—	200*d*	200*d*	200	750
Saldo winst	—	596*e*	209*f*	88	—	—	893
	4870	4480	4257	7568	5951	5690	32716
Winsten	1902	1903	1904	1905	1906	1907	Totaal
Opbrengst Rest.	3784	3223	3381	6958	5241	4944	27581
Interest	122	182	113	103	104	134	757
Huren	58*g*	1067	762	507	507	612	3513
Diversen	13	8	1	—	—	—	22
Totaal baten	3977	4480	4257	7568	5851	5690	31823
Saldo verlies	893						893
	4870	4480	4257	7568	5851	5690	32716

Het lid der Commissie:
(*w. g.*) A. H. G. FOKKER.

's-Gravenhage, 16 Juli 1907.

a. conform de nota, blijkt echter niet uit de boeken.
b. in de nota 2022; moet echter vermeerderd worden met f 540.— provisie aan beheerster (Journaal f⁰. 19)
c. in de nota 998; moet echter verminderd worden met f 540.— provisie aan beheerster.
d. in de nota ten onrechte winst genoemd.
e. in de nota 208; ten rechte 208.57½.
f. in de nota 228; ten rechte 88.05.
g. in de nota 47; ten rechte met f 1020 —vermeerderd, bijdrage van afd. 's-Gravenhage (Journaal fo. 24, 29, 30.)

Koloniale Praatjes.

Een billijke vergelijking. — Het slotartikel van den heer van Kol. — De overval in Tomori.

Wanneer men de lange lijst heeft geraadpleegd, die wij in de rubriek van Vreemde Koloniën in ons vorig nummer gaven, zal men ook begrepen hebben, waarom de heer Van Kol, met de stelling voor oogen waarvoor hij een bewijs trachtte te construeeren, de voor de hand liggende vergelijking tusschen de handelscijfers van Nederlandsch- en Engelsch-Indië meed. Op deze vergelijking toch, waaruit blijken kan dat de handelsomzet van Nederlandsch-Indië tot dien van het engelsch indische rijk relatief staat in de verhouding van 170 tot 100, zou het heele kaartenhuisje van de beweerde inferioriteit van Nederland aan andere natiën ten aanzien aan de ontwikkeling zijner koloniën zijn in elkaar gezakt, nog onder het opbouwen.

En zelfs wanneer men de cijfers van de uitkomsten voor alle engelsche koloniën in Azië, met uitzondering van Hongkong en de nederzittingen aan de Straat van Malakka, tezamen voegt, komt men dan voor Engelsch-Indië, Ceylon, de Gefedereerde maleische staten, Laboean, Britsch Borneo en Serawak tot een totaalcijfer van 2670 millioen gulden voor den handelsomzet dier landen, als volgt verdeeld over in- en uitvoer 1046 en 1524 millioen gulden (ook al weer zoo'n hopeloos actieve balans), een totaal gelijk staande met 8.48 gld per hoofd der bevolking dier landen, heel wat lager dus dan het cijfer voor Nederlandsch-Indië ad 12.51 gld.

Dat wij voor eene vergelijking als hier boven bedoeld, om daarnaar den graad van ontwikkeling der onderscheiden koloniën eenigermate te kunnen meten, de engelsche handelsnederzettingen aan de straat van Malakka en op het eiland Hongkong mogen elimineeren, zal men ons toegeven indien men bedenkt, dat het juist de ontwikkeling in omliggende niet-engelsche kolonien of landen, in China, de Philippijnen voor Hongkong, in Nederlandsch-Indië, Siam enzoovoort voor de Straits-havens is geweest, welke den bloei van den nagenoeg uitsluitend als overlading in die betrokken vrijhavens gedreven handel heeft bevorderd.

Voor eene verdere vergelijking met Nederlandsch-Indië komen o. i. dan nog slechts Indo-China en de Philippijnen in aanmerking.

Zooals uit den staat in ons vorig nummer blijkt, blijft de groote fransche kolonie, niettegenstaande door den aanleg van den spoorweg naar Yoenan in China een groot deel van den in- en uitvoer dier chineesche provincie over Haiphong wordt geleid, om er de handelscijfers te doen zwellen met een handelsomzet in 1906 van 10 gld. per hoofd der bevolking toch nog omstreeks 20 percent beneden het voor Nederlandsch-Indië gegeven cijfer voor 1905, sedert wanneer de handel ook dáár niet heeft stil gestaan, getuige de constante vermeerdering in de opbrengsten der invoerrechten zoo op Java en Madoera als in de Buitenbezittingen.

Resten dus nog de Philippijnen, waarvan de handelsomzet van 1904—1905 ad 20, 70. gld. per hoofd der bevolking zeker nader onder de oogen moet worden gezien, alvorens daaruit tot eene meerdere ontwikkeling dier thans amerikaansche kolonie in vergelijking met Nederlandsch-Indië kan worden geconcludeerd. Het is voornamelijk de invoer in de Philippijnen welke de aandacht verdient. In het jaar 1903—1904 maakte op een totalen invoer ter waarde van ruim 86 millioen gulden de rijst met een waarde van omstreeks 35 millioen gulden het voornaamste importartikel uit, als gevolg der amerikaansche concentratiekampen-politiek en verwaarloozing van het wegennet, waardoor de rijstbouw op de eilanden, ook

tengevolge van ziekten onder den veestapel, grootendeels verliep. In de laatste jaren kwam hierin verbetering, terwijl blijkbaar de bevolking intusschen hare spaarduitjes inboette, daar toch de invoeren niettegenstaande de betere conditiën voor den rijstbouw steeds meer verminderden nl. van ca. 103 millioen in 1901—1902 tot 65 millioen in 1904—1905; in welk laatste jaar nog slechts? voor eene waarde van 12,5 millioen gulden aan rijst werd ingevoerd. Met de rijst maakten verder de gouvernements- en specie-invoeren in de rekeningjaren 1900—1905 resp. 57, 56, 68, 67, 69 en 56 percent van het totaal der invoeren uit; en wanneer men nu het karakter van die gouvernementsinvoeren in aanmerking neemt — alle benoodigdheden voor de 12000 man sterke amerikaansche troepen op de eilanden, tot het vleesch toe, dat in koelruimen uit Australië wordt ingevoerd, worden van buiten de eilanden betrokken, terwijl al het hout voor de openbare gebouwen en in deze aan deugdelijke houtsoorten waarlijk niet arme kolonie door de Vereenigde Staten werd geleverd,— kan men zich eeniger mate een denkbeeld vormen van de waarde dier betrekkelijk hooge invoercijfers voor de Philippijnen, die wanneer men ze gaat ontleden doen zien dat de reëele, niet van bijkomende omstandigheden — achteruitgang van den rijstbouw, tegenwoordigheid van een groot amerikaansch garnizoen, invoering van een nieuwe standaardmunt — afhankelijke invoeren in het achtjarig amerikaansche tijdvak constant zijn gebleven en een cijfer aanwijzen van om en bij de 30 millioen gulden. Ten aanzien van de uitvoeren valt op te merken, dat de hooge cijfers uitsluitend zijn te danken aan het monopolie, hetwelk de kolonie thans nog bezit ten aanzien van de Manilla-hennip, en zonder hetwelk de Philippijnen aan de uiterste armoede zouden zijn prijs gegeven door den achteruitgang van alle andere cultures in de jaren, die zij onder amerikaansch bestuur hebben gestaan. Wij meenen dan ook dat gereede aanleiding bestaat voor twijfel, of het cijfer van 20,70 voor den handelsomzet der Philippijnen, in het jaar 1905—1906 reeds weder tengevolge van verminderden rijstinvoer tot 18,53 verminderd, aan meerdere ontwikkeling dezer thans amerikaansche kolonie in vergelijking met Nederlandsch-Indië mag worden toegeschreven, terwijl het meerdere, dat er nog aanwezig mocht zijn op rekening moet worden gesteld van den christelijken godsdienst, die hier onder de bevolking meerdere behoeften in het leven riep en tot meerderen arbeid noodde.

Wat onze koloniën in West-Indië aangaat zij het volgende staatje aangegeven, ter vergelijking met de engelsche, fransche en amerikaansche koloniën in die streken, waarin wederom achtereenvolgens de namen der landen, in- en uitvoer in duizendtallen guldens, bevolking in duizendtallen, en handelsomzet per hoofd der bevolking naast elkander zullen zijn gesteld.

Ned. West-Indië	9318	6477	128	128.40
Eng. West-Indië en Guyana	99350	98258	1990	99.31
Fransche Antillen en Guyana	21874	21477	422	102.72
Porto-Rico	41340	45622	953	91.25

Summa summarum meenen wij, in tegenstelling met de conclusiën door den heer van Kol getrokken uit zijn verward betoog, nu eens Java met Nieuw-Zeeland vergelijkend dan weder Nederlandsch-Indië in zijn geheel met weer wat anders, te hebben aangetoond, dat de logica der cijfers uitwijst, dat Nederland wat de ontwikkeling zijner koloniën uit handelsoogpunt, zoo in Oost als in West, betreft in vergelijking met in overeenkomstige toestanden verkeerende koloniën van andere natiën, geenszins de onbillijke, ja — zij het ook niet gewild — oneerlijke critiek verdient, door een zijner zonen in het ons bekende *Indische Gids* artikel neergelegd waartegenover wij de uitspraak van een Franschman stellen, den op koloniaal gebied bekenden senator voor Oran, M. Saint Germain, die bij de opening van het fransch koloniaal congres te Parijs op den 10en Juli ll. zeide:

»La Hollande a mis en valeur avec une admirable ténacité son empire d'outre mer.«

Of Nederland het niet nog beter had kunnen doen? O ja! Indien het op den weg van den verheerlijkten Raffles ware voortgegaan, indien het met »engelsche volharding, duitsche energie en amerikaansche ondernemingsgeest« der bevolking hare gronden had ontnomen en in stede van als we thans op Java zien — een heel volk van kleine landbouwers — het grootbezit ook onder de inlanders daar in de hand had gewerkt, indien het den inlander de vrije beschikking over den grond had gelaten, ook ten verkoop aan niet-inlanders, indien het daarbij de christelijke zending hadde aangemoedigd, die onder het volk meerdere behoeften zou hebben in het leven geroepen, indien het dat alles had gedaan, zou Nederlandsch-Indië, zeker meer nog dan thans uit handelsoogpunt boven de daarmede in vergelijking te brengen engelsche en fransche koloniën uitsteken. Maar ligt het op onzen weg, waar wij ook de belangen der inlandsche bevolkingen behooren voor te staan, Nederland dit »verzuim« te verwijten?

* *
*

Het slotartikel van den heer van Kol in de *Indische Gids* heeft eene voor ons onverwachte wending genomen. Wij meenden uit alles te moeten opmaken, dat we hier met een pleit voor den »verkoop of vrijwilligen afstand« van een deel onzer koloniën te doen hadden, en ziet. . . daar treft ons in het slot de volgende zinsnede:

»Het nederlandsche volk is de dupe van het verleden en zal hoe hard dit zijn moge de zware taak door de historie op de schouders gelegd, naar behooren weten te vervullen.”

Is de heer Van Kol daar zoo zeker van, waar hij niet de eenige is, die oordeelt dat het koloniaal belang is geen algemeen, geen volks- doch een zuiver kapitalistisch belang? Wij toonden in ons vorig nummer reeds met cijfers aan, dat de zuivere goederenruil tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië in verhouding der bevolking voor ons land beteekende 83, 67, 140, 29, 50, 377, en 166 percent van den *totalen* handelsomzet van de Vereenigde Staten, Duitschland, Oostenrijk-Hongarije, Engeland, Frankrijk, Japan en Italië en toch werd zulk een belangrijke handel door den heer van Kol als voor ons land van minder belang voorgesteld. Denkt hij soms hiermede zijn steentje te hebben bijgedragen om het nederlandsche volk voor zijn »zware taak« iets te doen gevoelen?

Neen, en hierin hebben we ons niet vergist, het heele betoog vol apodictische stellingen, die als bijvoorbeeld het geleuter over de geringe waarde der koloniën voor Nederland uit handelsoogpunt maar worden neergekwakt met een schijn van bewijs, waaraan men dagen werk heeft om er het juiste licht op te doen vallen, dient onzes inziens veeleer om het socialistisch stokpaardje van den dag »los van de koloniën« bij het groote publiek minzaam aan te bevelen.

»Koloniën merkte de heer van Kol in zijne wijsheid op, »kunnen nuttig zijn, ja onmisbaar blijken in de toekomst voor groote mogendheden met al te talrijke bevolking, dan wel zich uitbreidende industrie, waardoor het nationale keurslijf te eng is geworden en een uitweg moet worden gevonden. Het kleine Nederland verkeert niet in dat geval.».

In welk geval, vragen wij en denken daarbij aan de bevolkingscijfers zoo voor Nederland als voor de «groote mogendheden» en zoeken tevergeefs een enkele groote mogendheid, die zulk eene dichtheid van bevolking kan aanwijzen als Nederland.

En zoo vinden wij nog meer zonderlings in dit artikel, waarvoor we wellicht reeds te veel reclame gemaakt hebben, maar dat onzes inziens om de plaats waar het verscheen, niet onopgemerkt mocht worden gelaten.

Het is wel een toevallig samenvallen — die humanitaire besprekingen ter *nde* bij-conferentie over de wenschelijkheid om aan de onderworpen rassen in hun strijd tegen de heerschende macht de rechten van oorlogvoerenden toe te kennen, en de beestachtige wijze, waarop eene patrouille in Tomori door lieden van zulk een onderworpen ras werd afgemaakt. Wie aanspraak op rechten wil hebben, dient onzes inziens in de eerste plaats ook zijne verplichtingen te kennen en op te volgen. Zoolang dat niet het geval is, zou men het paard achter den wagen spannen met eene ontijdige toekenning van rechten.

Pers-kroniek.

INHOUD: Indus *in het* Vaderland *over het recht van vergadering en vereeniging in Nederlandsch-Indië. — Javaansche baboes en jongens als uitkomst in het dienstbodenvraagstuk: zekere juffrouw N. N. in* Ons Streven, *orgaan van den Algemeenen Nederlandschen Dienstbodenbond wil hier niets van weten.*

Na de *Nieuwe Rotterd. Courant* komt nu ook het *Vaderland* met een artikel over het recht van vereeniging en vergadering in Nederlandsch-Indië «Indus», de Indische medewerker van het *Vaderland*, is niet geheel tevreden met de resultaten verkregen op de bekende vergaderingen te Batavia waar deze zaak bespreking vond. Ook de *Locomotief* niet:

„Wat zullen zij” — nl. de ter vergadering van den Indischen Bond aanwezigen, die besloten zich van deelneming aan de verkiezingen te onthouden — »daarmede bereiken?” vraagt het blad. En het antwoordt: „Eenvoudig dit, dat de raadsleden verkozen zullen worden zonder hun medewerking... Op politiek gebied heeft onthouding pas dàn zin als de onthouding zoo algemeen is, dat zij stagnatie veroorzaakt.”

Maar dat is hier niet te verwachten meent „de Loc.„. Zij kan zich daarom in zooverre beter vereenigen met de uitkomst van de Navergadering om „binnen 14 dagen een zuiver politieke bijeenkomst te beleggen met het doel opzettelijk art. 111 R. R. te overtreden ten einde de Indische Regeering te dwingen tot het verbieden van de bijeenkomst of tot het openlijk toelaten van de overtreding.”

Tegenover de Indische Regeering vond eigenlijk „De Loc.„ deze wijze van doen niet fair, en wel omdat de Indische Regeering geen schuld heeft aan het voortbestaan van art. 111 en integendeel in den laatsten tijd duidelijk getoond heeft, de vrijheid van vergadering en beraadslaging niet te willen beperken mits de openbare orde niet wordt gestoord en een bijeenkomst niet leidt tot „feiten of tooneelen die hier in de kolonie, gelet op de andere elementen der bevolking, zeer ongewenscht zouden moeten worden geacht.”

„Het Indisch blad legt hier„, zoo schrijft *Indus* in het *Vaderland*, den vinger op de wond: het is natuurlijk juist deze overweging (nl. dat vergaderingen van staatkundigen aard licht leiden tot feiten of tooneelen, welke de openbare orde verstoren of tot bedenkelijke gevolgen leiden in een kolonie als Indië), die geleid heeft tot het verbod in art. 111 R. R. en waarin het verbod tevens zijn rechtvaardiging vindt. Men vraagt zich echter af, hoe dan „De Loc.„ het protest kan aanraden, zij het dan ook niet gericht aan de Indische, maar aan de Nederlandsche Regeering. Hecht zij voor zich dan geen gewicht aan die overweging? Zoo ja, wat wil zij dan eigenlijk? Wil zij art. 111 zien ingetrokken en derhalve daarmede de deur openzetten voor de feiten en tooneelen, die zijzelf in Indië, gelet op de andere elementen der bevolking, „zeer ongewenscht„ acht?

„Slechts de Nederlandsche Staten-Generaal kunnen art. 111 schrappen„ schrijft „de Loc.„ verder; «en daarom juist hebben wij aangedrongen op een actie in verband met vrijzinnige Tweede Kamerleden„. Het blad wil een openbaar protest tegen het artikel hebben, uitgaande van „een talrijke schare belangstellenden uit alle kringen der samenleving„, — dus ook uit inlandsche kringen. Datzelfde willen blijkbaar ook de heeren uit Batavia. En in Soerabaja heerscht dezelfde vijandigheid tegen „dit beleedigend en vernederend artikel,„ — z. a. het Soerab. Handelsblad art. 111 aanduidt

Wij zouden willen vragen of men in Indië wel weet wat men doet? Of men wel genoeg bedenkt dat, z. a. het in de Navergadering te Batavia zeer goed gezegd is, het recht van den Nederlander in Nederland niet is en niet kan zijn het recht van den Nederlander-kolonist?

Wij zelven zijn geen mindere vrienden der vrijheid dan de Indische ingezetenen, die met zooveel warmte opkomen, voor het recht van vereeniging en vergadering; het doet ons genoegen, dat onze landgenooten daar ginder onder de tropen hun nationalen vrijheidszin niet verloren hebben. Maar zij moeten hun koel gezond verstand bewaren, en . . . verzinnen eer zij beginnen!

Men moet in Indië vooral als Europeaan nimmer vergeten, dat onze heerschappij, en daarmede het leven en de veiligheid van elken Europeaan, er op zeer wankelen voet rust. Wij staan er met onze kleine honderdduizend tegenover meer dan dertig millioenen. en wij kunnen er ons alleen staande houden door krachtige handhaving van ons gezag. En om ons gezag te kunnen handhaven, moeten alle Europeanen blijmoedig voor een deel afstand doen van de hun in het vaderland vanzelf toekomende burgerschapsrechten. Wie dat niet kan, moet niet naar Indië gaan.

We willen hiermede volstrekt niet beweren, dat Europeanen zich in Indië alle willekeur moeten laten welgevallen, hun nationale rechten en vrijheden alle moeten prijsgeven, doch alleen dit: dat zij geen onredelijke eischen behooren te stellen.

Zooals hierboven werd opgemerkt, heeft art. 111 R. R. nooit tot eenigen anderen maatregel van Regeeringswege geleid dan tot de boetebepaling in art. 5 no. 2 van het Algemeen Politiereglement; en zelfs deze strafbepaling is nooit toegepast. De heer Van Kol heeft in de Minahassa zijn vergadering kunnen houden zonder dat men hem lastig viel. „De Locomotief„ erkent zelf, dat de Indische Regeering duidelijk getoond heeft de vrijheid van vergadering en beraadslaging niet te willen beperken, mits de openbare orde niet worde gestoord en zich geen ongewenschte feiten of tooneelen voordoen. De feitelijke politieke vergaderingen, die te Semarang, Buitenzorg en Batavia gehouden zijn, hebben dan ook zonder eenige belemmering plaats gehad.

Wat wil men eigenlijk méér?

Art. 111 Reg. Regl. is in de practijk niets anders dan een wapen in de handen der Regeering om in het belang der openbare orde te kunnen optreden als het moet, en zóó als het moet.

Wil men der Regeering dit wapen uit de handen slaan? Zou dit niet een groote onbedachtzaamheid zijn?

Men bedenke in Indië wel, wat de gevolgen zouden wezen.„

En dan vervolgt het haagsche orgaan:

«Het zal niet lang meer duren of de Chineezen en inlanders zullen, dank zij het onderwijs, hetwelk zij eerlang in toenemende mate ontvangen gaan, behoefte gevoelen aan grooter vrijheid; ook zij zullen zich vereenigen, ook zij zullen gaan vergaderen. Dit is allemaal best; wij denken er niet over hun dat te willen doen verbieden en evenmin om ons te verzetten tegen de grootst mogelijke verbreiding van het onderwijs. Maar wij weten allen (het voorbeeld van Britsch-Indië toont het ons opnieuw), dat zulke omwentelingen in het leven der volkeren zeer spoedig overslaan in de heftigste tooneelen en dat dit alleen te voorkomen is door intijds genomen en wèl overwogen maatregelen. Op het kritieke oogenblik moet de Regeering de handen vrij hebben om de openbare orde en rust met kracht te kunnen handhaven. Zij moet dan het recht en de middelen bezitten om vereenigingen en vergaderingen tijdelijk te schorsen of te verbieden. De Europeesche ingezetenen in Indië moeten dit zelf inzien en er zich bij neerleggen.»

De conclusie waartoe *Indus* komt is deze:

«Alleen wanneer de Indische Regeering van art. 111 R. R. misbruik maakte — wanneer zij het verbod van vereeniging en vergadering met de uiterste gestrengheid handhaafde en geen onderscheid toonde te kunnen maken tusschen rustige, wèlgezinde bijéénkomsten en oproerige vergaderingen; alleen dàn zou een krachtig protest op zijn plaats zijn. En dan zouden wij, zoo besluit hij, daarmede ook ten volle sympathiseeren.»

* * *

Toevalliger wijze troffen wij in «*Ons Streven*», orgaan van den algemeenen Nederlandschen Dienstboden-bond, het volgende amusante stukje aan, dat onzen dames-leden misschien zal interesseeren.

Zekere juffrouw *N. N.* dan schrijft in *Ons Streven*:

Dienstbodennood.

Onder dit opschrift beschrijft de *N. R. C.* van 17 Juli in een groot artikel hoe er vooral in den Haag tegenwoordig groot gebrek aan dienstboden heerscht, waardoor in stede dat de mevrouwen eischen gaan stellen en getuigen vragen, dit thans de dienstboden doen. Als afdoend middel tegen die kwaal weet de *N. R. C.* geen beteren raad te geven dan invoering van baboes en Javaansche jongens de huiselijke werkzaamheden te laten verrichten door werkloozen.

Wonder dat men ook nog niet de Russische knoet wenscht in te doen voeren.

Men moet er toch maar de *N. R. C.* voor zijn om zoo iets te verlangen.

Verwonderen doet het mij echter niet, daar ik, die in mijn betrekking dat blad geregeld nogal lees, ook geregeld opmerk hoe fel het tegenwoordig strijd voert tegen al wat naar vooruitgang streeft voor den arbeider(ster). Met recht is het, zooals *Het Volk* schrijft, een oude tante, die nog geen afstand kan en wil doen van haar alleenheerschappij. Javaansche jongens en baboes die door Holl. meesters in Indië getrapt en uitgezogen worden, die veelal nog geen begrip hebben van eigenwaarde waardoor zij zich gewillig laten trappen, zulke menschen moeten ook in Holland de mevrouwen uit hunne ellende helpen.

Nog meer onzin staat er in dat artikel, zoo o.a. dat de mevr. op Duinoord enz. maar moeten ijveren dat in die buurten de kazerne komt, dan ook zullen de meisjes niet zoo'n tegenzin hebben om in die buurten in betrekking te gaan.

Wat het ijveren daarvoor aangaat, zullen zij dat m.i. wel om een andere reden doen en wel om deze, dat er dan voor hare dochters nog eens kans bestaat een officiertje te krijgen.

Ten slotte — voor mij en velen met mij — bewijzen zulke artikelen, dat wij met nog meer volharding ons moeten organiseeren om thans, nu er dienstbodennood is, daarvan profijt te trekken.

Wij allen weten wel waarom dat ellendige dienen ons verveelt, wij weten wel de oorzaak waarom velen onzer zusters andere betrekkingen verkiezen, veelal minder financieele, maar wij weten ook wel dat onze werkgeefsters die ons veelal als minderwaardigen beschouwen en de Ned. Regeering die ons aan de willekeur dier werkgeefsters overlaat betere middelen kunnen aanwenden om de dienstbodennood te beperken als de barbaarsche en inhumane welke de *N. R. C.* aanprijst.»

Wij gelooven dat velen ondanks het protest van juffrouw N. N., wel iets voor het hulpmiddel door de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* aanbevolen, zouden voelen, wanneer het Holl. klimaat minder fnuikend voor oosterlingen was.

Oost-Indische Berichten.

Volgens de laatste berichten in de Indische couranten willen de **koortsen** van Soerabaja niet wijken. Op bijna alle kantoren is het personeel onvoltallig, omdat velen der employé's zich te ziek gevoelen om hun bed te kunnen verlaten.

Ook het aantal zieke Inlanders is zeer groot en iederen dag worden zes of zeven hunner grafwaarts gedragen.

Decentralisatie-reis. Uit Buitenzorg berichtte men aan het *Nieuws v. d. Dag van N. I.*, dat de heer Tollenaar, Regeerings-Commissaris voor de Decentralisatie, op reis is gegaan om in Banjoemas, Madioen de Semarang besprekingen te houden in het belang van de decentralisatie.

De heer Colijn, adjunct-commissaris, is met den controleur van Kesteren naar Makassar vertrokken, mede in het belang van de decentralisatie in de buitenbezittingen.

Het blad voegt hieraan toe:

Na zooveel persdelicten geeft die liberaliteit, die «vooruitstrevendheid» den burger weer 'n beetje moed. . . . .

Prettige reis, mijne heeren Colijn en Tollenaar! Amuseert U!»

De cursus tot opleiding van inlandsche officieren begint niet, zooals onlangs de *Javabode* meldde, met 4, doch slechts met 3 leerlingen, waarvan eigenlijk 2 niet aan de vereischten voldeden, zegt het *Bat. Nbld.* Er is dus in de laatste weken alweer een candidaat afgevallen.

Wanneer leggen de resteerende 3 er het bijltje bij neer? vraagt het *Soer. Handelsblad.*

— De *Locomotief* deelt mede, dat de N. I. S. te Semarang druk bezig is met verhuizen. Het nieuwe gebouw der Mij. is in de vestibule en de leeszaal voorzien van beschilderde glazen, vervaardigd in «'t Prinsenhof» van J. L. Schouten te Delft. * De glazen in de leeszaal, in de kleuren blauw en bruin, moeten mooiere lichteffecten teweeg brengen dan de meer kleurrijke in de vestibule.

* Zooals onze lezers zich zullen herinneren zijn deze ook in de Gothische Zaal in den Haag tentoongesteld geweest.

Pasmunt. Volgens het *Soer. Hbld.* wordt door den handel weder steen en been geklaagd over gebrek aan pasmunt, die zelfs tot een agio van 2 pct. in de chineesche kamp niet te krijgen is, terwijl aanvragen aan 's lands kas met een «non possumus» worden beantwoord.

Ook guldens en halve guldens zijn gezocht en moeielijk verkrijgbaar.

Men bedenke, dat de suikeroogst in vollen gang is en grooter wordt dan gewoonlijk, terwijl binnenkort de grondhuur voor de tabak in Djember moet worden betaald. Waarom is het gouvernement toch zoo karig met den invoer van guldens en halve guldens terwijl de voorraad daarvan bij de Nederlandsche Bank grooter is dan gewenscht? vraagt het blad.

Waarom Kolonel De Lannoy geen Generaal werd. Het *Bat. Nwsbl.* verneemt uit Nederland omtrent de jongste generaals promotie het volgende:

De legerformatie wil, dat aan het hoofd van de groote militaire afdeelingen kolonels of generaal-majoors van de infanterie staan.

De brigades, hoewel samengesteld met het doel om in tijd van oorlog, als uit verschillende wapens samengestelde, tactische eenheden uit te rukken, zijn als zoodanig nog niet door de legerformatie erkend en moeten dus beschouwd worden als afdeelingen, die haar recht van bestaan slechts aan zeer bijzondere omstandigheden ontleenen.

Waren de brigades officieel erkend en in de legerformatie opgenomen, dan zou er geen enkel bezwaar tegen hebben bestaan, om een kolonel der cavalerie aan het hoofd van een dier troepen-complexen te plaatsen en zou de heer De Lannoy bijna zeker de gelukkige zijn geweest. Immers bij de brigade komt het op de aanvoering, bij de afdeeling meer op administratief beheer aan.

Maar in de gegeven omstandigheden kon van een zoodanigen maatregel, zonder met de legerformatie in botsing te komen, geen sprake zijn en daarom moest een infanterist genomen worden.

De „opstand" bij Karang Tengah. Uit Soekaboemie werd aan het *Bat Nwsbl.* geseind:

De wedana van Tjiheulang is naar Bandoeng opgeroepen en komt voorloopig niet terug.

Bij heropening der terechtzitting, deelde de voorzitter dit mede aan den beklaagde, en zeide hun dat hun vrees om vrijuit te spreken verder niet meer gemotiveerd is.

Belangrijke punten in het verhoor van den beklaagde Tongga zijn, dat de opstandelingen op de aloon-aloon van Karang-Tengah opgewonden over de bestaande grieven tegen den wedana spraken, met name ook over waterroof. Het tweede punt is dat Tongga bekende dat het doel van den opstand was wedanden te dooden. De islamiseering van Java, de stichting van een Soendarijk etc. noemde hij noonsens, hij lachte er om.

Er zijn ook nieuwe aanwijzingen verkregen omtrent de samenspanning tegen het gezag.

Er wordt gezocht. Uit Ambon schrijft men dd. 24 Juni aan het *Soer. Hbld.*:

De *Mataram* zet hier al een paar weken lang het werk voort, door de *Serdang* begonnen, en zoekt in de binnenbaai naar een paar torpedo's, die daar verloren zijn geraakt bij de oefeningen van de *De Ruyter* en nog een ander oorlogschip. 't Lukt echter niet die dingen te vinden.

Nu moeten de visschersluidjes het eens probeeren met hun netten, die drie vaam diep gaan, terwijl daar minstens tien vaam water staat. Of *zij* die zware dingen, die natuurlijk diep in de modder liggen, er uit zullen halen?

Maar dit is de kwestie niet. Als er maar gerapporteerd kan worden dat nog steeds *gezocht* wordt!

En het vermorste geld? Komt terecht?

Zou 't waar zijn? De heer *K. Wijnbrands* redacteur van het *Nieuws v. d. Dag v. N I.*, schrijft onder het hoofd: **„De verslapping der Krijgstucht."**

„ Over dit onderwerp zijn in het Indisch *Mil Tijdschrift* pakkende stukken geschreven. Men vergunne ons drie instantaneetjes te geven die misschien zullen verklaren waarom de discipline in dit ons Nederlandsch-Indisch leger verslapt

Instantanee No. 1. Zondagavond, vóór Versteeg. Op het trottoir staan enkele soldaten, een korporaal, een paar matrozen luisterende naar de muziek. De muziek zwijgt voor een oogenblik, de militairen verwijderen zich met uitzondering van één een, fuselier die tegen de ijzeren leuning van de kali aanstaat, hàlf zittend, hàlf leunend. Daar nadert een officier met een bijzonder mooi pakje aan, met een sabel en zoo voorts; ònberispelijk!

De fuselier richt zich op uit zijn half zittende houding, maakt front en als de officier — ook op het trottoir — op twee pas afstands van hem is, salueert de mindere, in den vorm.

De officier ('n jongen nog) kijkt hem strak aan en groet niet terug . .!

Een oogenblik later komt een onderofficier voorbij den weer in zijn vorige houding teruggevallen fuselier. De fuselier blijft onverschillig hangen en denkt er niet aan te groeten. De sergeant denkt er niet aan hem deswege eene berisping te geven...

Instantanee No. 2. Zelfde plaats, zelfde tijd. Zit vlak vooraan bij Versteeg een buikig kapitein van de infanterie, met een suffisant voorkomen. Veldheersblik. Napoleon, Hannibal en Julius Caesar in één persoon, met drie sterren.

Wandelt aan den Versteeg-kant voorbij: een fourier, met zijn meisje of vrouw aan den arm. De fourier laat zijn dame los, kijkt den kapitein volgens voorschrift «eerbiedig en krijgshaftig» aan en brengt op correcte wijze het militair saluut aan zijn meerdere. De kapitein staart bot naar den onderofficier, met zekere onbeschaamde nieuwsgierigheid. Op zijn zielvolle trekken staat te lezen: «Hoe komt zoo'n vlegel aan zoo'n knappe meid?» *Hij salueert niet terug.* De fourier loopt voort, misschien een ietsje rooder in het gelaat...

Welnu, Mijne Heeren Militaire Autoriteiten, ik kan beide officieren aanwijzen. Indien Gij er onderzoek naar wilt doen, en den ernstigen wensch hebt zulke vergrijpen tegen de krijgstucht als van deze bestarde heeren te straffen, dan verklaar ik mij daartoe bereid.

Gij zult het wel niet doen, maar sta *mij* dan toe om dit Ned. Ind. leger geen leger te noemen, doch slechts eene min of meer georganiseerde troep gewapende individuen, aan welker opvoeding het een en ander ontbreekt.

Instantanee No. 3 (Is, al zou men het niet zoo aanstonds gelooven, het logische gevolg van de beide eersten.)

Plaats: het huis van den redacteur van een Bataviaasch dagblad, tijd: schemerdonker. Twee vesting-artilleristen brengen hun eten om het te laten zien. De redacteur is niet thuis, zij vertoonen het onsmakelijk er uit ziende «potje» aan de vrouw des huizes. «Dat is nu ons eten, mevrouw. Daarvoor betalen wij zestien centen de man». (De dame had de waarde getaxeerd op zes cents). «Als wij klagen bij onze meerderen, dan zal er altijd onderzoek gedaan worden en er komt nooit wat van. De officieren hebben het zeker te druk met hunne eigen zaken. En waarom denkt U dat er in plaats van 250 Europeesche artilleristen nog geen tachtig zijn? Omdat wij allemaal naar Holland schrijven om onze kennissen af te raden hier dienst te nemen. Het is hier zwaar werken, sjouwen, gekoejeneerd worden en honger lijden. Ik blijf U dankbaar, Mevrouw, dat U ons tenminste hebt aangehoord, het is meer dan wij in den regel van onze officieren ooit gedaan krijgen.»

De soldaten vertrekken: De redacteur komt thuis en wordt op de hoogte gesteld.

— Arme drommels, zucht hij, het is bar! Maar het is niets nieuws voor me. Ik heb al zoo veel van die klachten gehoord. Er wordt nimmer iets aan gedaan.

— Maar waarom komen die menschen naar jou toe, ze behooren toch bij hunne meerderen te klagen.

De Redacteur denkt aan het hondsche niet-teruggroeten der beide officieren en haalt de schouders op.

Dat de heer Wijbrands wel eens overdreven uitdrukkingen bezigt blijkt uit het volgende:

Hindoesche kunst. Met veel belangstelling bezichtigden wij gisteravond de verzameling Hindoesche-oud-Javaansche kunstvoorwerpen, die van Zondag 7 tot Zondag 14 Juli in de Loge tentoongesteld zullen worden vanwege den Ned. Ind. Kunstkring.

«Da's andere thee dan het koperwerk van den heer J. E. Jasper en dat uit «Oost en West», was onze eerste opmerking. En toen daarop volgde: «Nu ja, maar ge moet bedenken, die dingen hier zijn al zoo oud, van voor den Compagniestijd. . . . .» toen maakten wij de tweede:

«Het is toch wel eigenaardig dat wij, Hollanders, overal het kunstleven der door ons overheerschte volken uittrappen. Van Modjopait tot nu onlangs de Gajoe- en Alaslanden toe, is het éene geschiedenis van vernieling, moord en Vandalisme. En te zamen heet dat: beschaving brengen.»

Stelling: Zoodra inlanders door Nederlanders «beschaafd» zijn, is der eersten zieleleven en kunstgevoel dood.

Bewijzen: de meeste der artikelen ten verkoop bij «Oost en West» en die op tentoonstellingen, Passars Malam en Gambir.

Ook de *Javabode* noemt deze tentoongestelde collectie voortbrengselen in brons en edel metaal van Hindoesche Kleinkunst ongetwijfeld een der meest volledige, welke men, waar ook, zal aantreffen.

«Wie weet zegt het blad hoeveel moeite het kost, Hindoe-beeldjes, welke nog bij toeval in het bezit zijn van inlanders uit de Vorstenlanden, door aankoop machtig te worden, zal destebeter begrijpen, hoe lang men heeft moeten snuffelen en zoeken alvorens een verzameling als

deze bijeen te krijgen.

In zijn bekend boekje *Chineesche kunst* zegt de heer Borel o. a.: »De kunst van een volk is de eenige zuivere, directe, ontwijfelbare uiting van de volksziel. Is alle kunst nobel en statig en fijn, dan is de volksziel het ook en omgekeerd.«

Wel, wie deze beeldjes met aandacht beschouwt, te bewonderen weet de gevoeligheid der vervaardigers voor vorm en lijn, dien wordt het duidelijk, hoe hetgeen hun handen maakten in verband staat met hun zieleleven. Afgezien nog van de kunstvaardigheid, die slechts middel was, is het eerste wat opvalt, opvallen moet: de wijding, de kalmte en rust welke van die kunstwerkjes uitstralen.

Het is zoo moeielijk, iemand uitteleggen, waarom men iets mooi vindt. Men kan hem wijzen op dit en dat, maar als hij het zelf niet voelt, zal hij het toch niet begrijpen.

Daarom lijkt het ons een onbegonnen werk, hier met veel praal van woorden een bespreking te geven van die voorwerpen, welke ons het meest, en door opvatting en door afwerking, opvielen.

Wij zagen een bronzen beeldje, een man voorstellend, zittend in ietwat voorover gebogen houding.

Men zie eens naar de lijnen, van rug en hals, naar de houding van het hoofd en stelle zich dan de vraag of daar niet een teer en diep kunstgevoel uitspreekt; de voorstelling van den levenden mensch verdwijnt als het ware, het is de incarnatie der onsterfelijke ziel.

Heusch, 't is niet noodig om »verstand« te hebben van Hindoekunst, om bij ieder voorwerp te kunnen opdreunen, wat het voorstelt. De naam zegt weinig, het voorwerp spreekt tot het hart.«

De *Javabode* vernam, dat de collectie, wanneer de regeering niet zou kunnen besluiten haar aantekoopen, waarschijnlijk naar het buitenland zal worden verkocht.

Wat jammer zou wezen.

Mataram vermeldt dat te Djocdja door onderwijzers, djaksa's enz. een som geld is bijeengebracht om een huwelijkscadeau te koopen voor den kroonprins.

Het geschenk zal bestaan uit een rotan ameublement, geheel door inlanders vervaardigd, en bekleed met weefsels in de kleuren van de banier van den prins, en uit een zilveren inktkoker ontworpen en uitgevoerd door Javaansche zilversmeden.

Een zoodanig blijk van sympathie moet zich nog nimmer hebben voorgedaan.

In het *Nieuws v. d. Dag van N. I.* lezen wij het volgende:

Het Persdelict. De Raad van Justitie te Batavia deed heden uitspraak in de zaak K. Wybrands.

De eisch van het O. M. was: veroordeeling wegens laster van den heer mr. J. S. Thieme, den auditeur-militair bij den krijgsraad in de zaak A. Gravendijk, en idem van dien krijgsraad zelve: tot eene maand gevangenisstraf en twee geldboeten van 100 gulden elk.

De Raad veroordeelde onzen hoofdredacteur, wegens smaad van den heer mr. J. S. Thieme, tot drie dagen gevangenisstraf, honderd gulden boete, en de kosten en sprak hem vrij van laster of beleediging van den krijgsraad.

Enkele overwegingen van dit vonnis zullen ons waarschijnlijk aanleiding geven ons op het Hooggerechtshof te beroepen.

En in hetzelfde blad onder de Ingezonden stukken. (Buiten verantwoordelijkheid der redactie).

Een uit velen. (*)

Soekaboemi, 2 Juli 1907.

Redactie *Nieuws v. d. Dag van N I.*

Geachte Hoofdredacteur.

Zoo in Uw blad van Maandag 1 Juli *alleen* was afgedrukt het entrefilet, getiteld:

»Een Persdelict«

en de rest van dat blad onbeschreven was gelaten, wit, met een breeden rouwrand, dan ware dat meer dan voldoende geweest, om den lezer eenige uren in stomme verbazing te laten.

Het ergerde mij, daarop te lezen over: »Koffieveiling te Padang«, en »kanker bij Pararubber-boomen«.

Bij God, de kanker, die in Indië knaagt aan het bewustzijn der handhavers van recht en wet, is veel gevaarlijker.

De lezing van een veroordeelend vonnis van U wegens Uw optreden in de zaak »Gravendijk« moet verwekken een *kreet* óf een *snik*.

Nomis.

(*) Van deze soort stukken ontvingen wij Dinsdag, Woensdag en heden zeker 'n paar dozijn: Wij plaatsen er één. . . . *Red.*

Flink koud! Uit Wonosobo schrijft men o.m. aan de *Locomotief*:

Het drukke seizoen loopt jammer genoeg ten einde. Het hôtel kan bijna geen logés meer bergen.

Wij hebben hier dan ook bij het uitstekende klimaat een schoone omgeving. Werd er meer aan de bevordering van het vreemdelingenverkeer gedaan, zeker zou dit Dorado een drukker bezoek genieten van menschen, die oog hebben voor natuurschoon en van hen, die herstel zoeken voor hunne geknakte gezondheid.

Vooral de onmiddellijke nabijheid van den Diëng met zijn Europeesch klimaat is voor Wonosobo van groote waarde.

De koude moet er op het oogenblik zoo streng zijn dat een nieuwsgierig hôtelgast het er geen etmaal heeft kunnen uithouden.

De Effectenwereld. Alles went! Zelfs slapte in zaken.

Maar één werd toch al te machtig en voor gezondheidsredenen trok hij heen naar een ander land, om de collega's niet op onnoodige frankeerkosten te jagen, zonder adres achter te laten.

Allicht had hij daar in dat vreemde verre land beter kunnen leven van de opbrengst van Nederlandsch-Indische postzegels, afkomstig van de maanbrieven zijner schuldeischers, dan hier van de courtage. Slim is de man dus niet, wel beschouwd.

De overige heeren — ook enkele zijn in alle eer en deugd weer naar hun oude steden, als kantoorbediende teruggekeerd, zoo ongeveer als een uitgevochten Transvaler naar de hoeve zijns vaders — deden de volgende zaken af. . . .

Aldus het *N. I. Effectenblad.*

Een politiek pamflet. Een Hollander (?) op Java heeft aan de *Straits Times* een zonderling politiek pamflet gezonden, zegt dit blad. Het stuk is geteekend »Indicus« en feitelijk een antwoord van de radicalen op Java op de voorstellen van de vrijzinnig-democratische partij in Nederland, die de hulp van het publiek op Java heeft ingeroepen.

Indicus verwijt den vrijzinnig-democraten, dat deze nimmer hun stem verheven hebben tegen het slechte bestuur, de overdreven belastingen, de roekelooze uitgaven, de noodelooze expedities en de verarming van de bewoners van Java.

Ten slotte verwerpt Indicus de voorstellen van de Hollandsche vrijzinnig-democraten — en nu komt de aap uit de mouw, waarom hij zijn artikel aan een Engelsch blad zond — hij zegt, dat de radicalen op Java genoeg hebben van de Hollandsche regeering en niets krachtiger wenschen dan een afscheiding van het moederland, onder protectie van een of andere krachtige mogendheid.

De *Straits Times* heeft geen enkel woord voor deze vriendelijke invitatie.

West-Indische Berichten.

Suriname. Aan de *Dépêche Coloniale* ontleenen wij het volgende betreffende het in de vergadering van aandeelhouders op 1 Juli ll. uitgebracht verslag over het afgeloopen jaar van de Compagnie des mines d'or de la Guyane hollandaise.

De waarde der productie over 1906 bedroeg 711.424 franken, maar de hierop gemaakte winst beloopt slechts 60.410 franken. Van de opbrengst moesten toch worden betaald de volgende sommen: kantoor te Parijs 19150 franken, in Guyana: aan diversen 10.054, agentschap te Albina 6000, hospitaalkosten 1203, huur in Guyana 1890, traktementen en loonen in Guyana 287.741 franken; aan transportkosten over zee 55.750 en aan het vervoer op de Marowijne 79.692 franken, aan leeftocht enz. 70.598 franken, aan onkosten en rechten op de opbrengst 37.392 franken en zoo meer, zoodat gelijk gezegd slechts omstreeks 60.000 franken aan winst werd gemaakt. Met het van het vorig werkjaar overgenomen bedrag van 108.983 franken. maakte het saldo dus eene som uit van ruim 169.000 franken, waarvan 3021 franken bij de reserve zijn gevoegd, welke daardoor tot 28.383 franken is gestegen, een bedrag van 107.817 franken op nieuwe rekening is overgebracht, terwijl de rest ter verdeeling werd aangewezen, en wel naar reden van 10 pct. of 5856 franken aan den raad van bestuur en 90 pct. aan deelgerechtigde aandeelhouders, zoodat waar het maatschappelijk kapitaal één millioen franken bedraagt daarop 5 percent kon worden uitgekeerd.

De heeren Maurice Guffroy en Girard wier mandaten kwamen te vervallen werden voor zes jaren in den raad van bestuur herkozen.

In eene onmiddellijk na de gewone gehouden buitengewone algemeene vergadering werd met algemeene stemmen het voorstel aangenomen, waarbij aan artikel 2 der statuten het volgende werd toegevoegd:

»De maatschappij kan alle handelszaken van welken aard ook verrichten; aankoop en verkoop van goud, onroerende of koopmansgoederen, zoo in Frankrijk als in de koloniën en in den vreemde.

»De maatschappij kan deelnemen in alle industrieele of handelsondernemingen.«

Men zal in Suriname mogelijk wel beter weten wat achter deze uitbreiding van zaken der maatschappij steekt, die overigens eene der weinigen is, die in de kolonie in goud op eenigszins groote schaal gewonnen nog goede zaken maakt, betrekkelijk althans, waar het nu reeds eenige jaren achtereen haar gegeven was een dividend uit te keeren, wel klein maar daarom toch niet te versmaden.

Met de goud-industrie over het geheel genomen, schijnt het in de kolonie toch niet geheel naar wensch te gaan. Over de eerste vijf maanden van dit jaar beliep de opbrengst der belasting op goud slechts 27048 gld. d.i. een kleine 3000 gld. minder dan over hetzelfde tijdvak van 1905 en ruim 4000 gld. minder dan het vijf twaalfde bedraagt van de raming over het heele jaar.

In tegenstelling met wat we dus in Suriname waarnemen, gaat de goudproductie van Fransch Guyana in den loop van dit jaar, na den achteruitgang der laatste jaren, weder zienderwijze vooruit: in 6 maanden tijds bedroeg het meerdere 120 kilogrammen. Hoeveel hiervan zou er in het Lawa-gebied gestolen zijn, om na afschaffing van den pasdwang in Fransch Guyana in vrij vervoer naar Cayenne daar aan den man te worden gebracht? Wie zal het zeggen!

Van de andere koloniale middelen zijn het nog de accijns op het binnenlandsch gedistilleerd, de passagegelden der koloniale spoorwegen en het vergunnings- en concessierecht tot het ontginnen van delfstoffen, die naar alle waarschijnlijkheid beneden de raming zullen blijven. Voor de eerste vijf maanden bedroeg het ontbrekende aan de raming voor deze drie middelen te zamen reeds 43000 gld., waartegen de op het vergunnings- en concessierecht tot ontginning van balata enz. en passagegelden der koloniale vaartuigen reeds behaalde of te verwachten voordeeltjes waarschijnlijk niet zullen opwegen. Het tekort op de raming voor de koloniale spoorwegen bedraagt nu reeds ruim 20000 gld., zoodat waar er geen meerder schot in de ontvangsten schijnt te willen komen op een tekort van een halve ton op een raming ad 120.000 gld. schijnt te moeten worden gerekend. Na eerst te weinig van dezen dienst te hebben verwacht, zoodat in de eerste jaren de ontvangsten telkenmale de raming in belangrijke mate overschreden blijkt men nu in een uiterste te zijn vervallen om er te veel van te verwachten.

Het middel der invoerrechten haalt steeds meer op en belooft dus reden tot tevredenheid te geven; over de maand Mei ll. werd een bedrag van 96.288 gld. ontvangen of ruim 15.000 gld. meer dan in dezelfde maand van het vorige jaar en ongeveer 1300 gld. meer dan het één-twaalfde van de raming voor het heele jaar uitwijst, terwijl over het tijdperk der eerste vijf maanden in het geheel bijna 30.000 gld. meer werd geïnd dan in het zelfde tijdvak van 1905 en het eerste totaal nu nog slechts 12.000 gld. beneden het vijf twaalfde der raming voor 1907 blijft. Door de aankomst van een duizendtal nieuwe bewoners der kolonie zal er in dat middel nog wel meer schot komen.

Van Vreemde Koloniën.

Thee in Engelsch-Indië. Uit door het bestuur in Engelsch-Indië gepubliceerde statistieken blijkt dat in 1906 531.808 acres met thee beplant waren tegen 531.494 acres in 1905. De geheele productie bedroeg in het afgeloopen jaar 240 millioen engelsche ponden (à 454 gram) en wees dus vergeleken bij 1905 eene vermeerdering aan van 22 millioen engelsche ponden. Van de totale hoeveelheid van de opbrengst kwamen 200 millioen kilogrammen uit de provincie Oost Bengalen en Assam. In de andere deelen van Bengalen, in Madras en de Vereenigde Provinciën is het met thee beplante oppervlak zeer verminderd; in den Pendjab waren slechts drie acres daarmee beplant.

De productie van groene thee was in belankrijke mate geringer dan te voren; er werd slechts eene hoeveelheid van 8.587.000 engelsche ponden verkregen tegen gemiddeld 4.876.000 engelsche ponden 's-jaars in het voorafgaand driejarig tijdvak.

Het meest opvallende feit in den theehandel over 1906 was eene vermeerdering met tien millioen engelsche ponden van de rechtstreeksche voor het Vereenigd Koningrijk bestemde uitvoeren. Ook naar Rusland namen de uitvoeren in belangrijke mate toe als blijkt uit eene vergelijking der resultaten van 1902 tot 1906, in welk tijdvak deze uitvoeren van 4 tot 14 millioen engelsche ponden steeg, waarbij dan nog omstreeks 8 millioen ponden moeten worden gevoegd, als over Engeland naar Rusland gezonden om de totale hoeveelheid thee te kennen, welke de russische klanten uit Engelsch Indië betrekken, niettegenstaande de hooge, daarop gestelde invoerrechten. Rusland is nu reeds een betere afnemer dan Canada en de Vereenigde Staten.

Behalve de particuliere, niet in maatschappijen gestoken kapitalen, waarvan het bedrag zeer hoog kan worden gesteld, is in de maatschappijen, welke zich in Engelsch Indië op de theecultuur toeleggen, een kapitaal belegd van in het geheel 14,5 millioen ponden sterling. De gemaakte winsten wisselen af van ruim 2 tot nagenoeg 8 percent van het maatschappelijk kapitaal. Er waren echter vijf ondernemingen, die 20 tot 30 percent konden uitkeeren, terwijl vijf andere niets uitkeerden: de eerste vijf persten den inlander uit volgens eene meer gebruikelijke theorie, maar werden die andere vijf nu ook niet door den inlander uitgeperst? Wel neen, over het geheel werd toch door alle maatschappijen te zamen eene winst gemaakt van ruim 8 millioen gulden — en het zijn weer die »vervloekte kapitalisten«, die met die winst gaan strijken. Of er ook al een enkele daarbij onder door gaat, wat doet dat er toe, niet waar? Hun geld, hun energie, hun ondernemingsgeest, hun volharding mogen zij in dienst der koloniale ontwikkeling stellen; wanneer ze ich daarbij maar niet inbeelden dat het financieel succes, waarmeê dit alles kan worden bekroond, hun als billijk recht behoort te worden gegund.

De vischvangst op Martinique. Evenals voor de eilanden onzer Antillen-kolonie stelt men zich op Martinique de vraag of het niet mogelijk zou wezen daar eene geregelde vischvangst in het leven te roepen met gelegenheid om de vangst in te zouten als levensmiddel voor de bevolking ter vervanging van de thans ingevoerde kabeljouw. Met dezen invoer gaat het bovendien voor deze Fransche kolonie, gelijk een Duitscher zou zeggen »nicht mit rechten Dingen zu." Evenals in alle Fransche koloniën wordt ook het betrekkelijk Fransch product, van Saint Pierre en Miquelon afkomstig, bovenmatig beschermd, waarvan het gevolg is, dat de luitjes van Martinique dure en vrij slechte waar voor lief moeten nemen. Mocht men er nu in slagen in de kolonie zelve de zeevisscherij te verbeteren, dan kan men het ook buiten het Fransche product stellen. Visch moet er in de wateren genoeg we-

zen. In den laatsten tijd vooral. In de kustplaatsen is er thans overvloed aan tonijnen, waarvan een exemplaar tot een gewicht van ongeveer 60 kilogrammen door een gelukkigen visscher voor vijf franken werd te koop geboden.

Ook zeeschildpadden treft men op Martinique in groote hoeveelheden aan. Een visscher haalde bij een enkelen trek onlangs zestig schildpadden op. Daar hij ze niet alle tegelijk van de hand kon zetten liet hij ze in de netten in zee om ze achtereenvolgens op te halen. Wanneer men bedenkt dat de schaal daar 50 franken per kilogram waard is, en een flinke schildpad een schaal heeft van wel 2 kilogram gewicht begrijpt men het buitenkansje voor dezen visscher, schreef een correspondent van de *Dépêche Coloniale*.

Dit schildpaddenverhaaltje voert ons in onze herinneringen terug aan de atjesche kust te Olehleh, waar indertijd ook geen enkele trek nagenoeg plaats had, zonder dat de atjehsche visschers daar een of meerdere schildpadden ophaalden waarmee de menschen echter zoo weinig weg wisten, dat ze die of weder lieten glippen of ten geschenke aanboden aan wie ze mocht willen hebben.

Wij weten niet of de schildpadden zich daar nog in zoo grooten getale ophouden als te voren en of de schaal daar even waardevol is als die der natuurgenooten in de Caraïbische zee, doch meenen slechts op het vorenstaande de aandacht te moeten vestigen, om eventueel zoo mogelijk en noodig eene nieuwe industrie voor het nederlandsche »Schmerzenskind« ter Sumatra's Noordpunt te kunnen in het leven roepen.

De ongezondheid in Lagos. Lagos, eene der engelsche koloniën in West-Afrika, heeft het faveurtje gehad eene eerste specialiteit op medisch gebied in Engeland zich door het bestuur in het moederland als gouverneur te zien toebedeeld, maar de heer Mac Gregor is er blijkbaar niet in kunnen slagen — waarschijnlijk ook al tengevolge van de beperkte middelen, waarmee hij het moest zien te stellen — om eenigermate bevredigende verbeteringen in dit opzicht aan te brengen.

Volgens de *West African Mail* heeft de Kamer van koophandel van Lagos zich tot de Kamers van koophandel in Engeland gewend teneinde dezer medewerking te erlangen om aan den onhoudbaren toestand in Lagos te trachten een einde te maken.

De faecaliën van de stad worden er van een kade op een der belangrijkste punten van de meest begane straat gewoonweg in de lagune gestort vanwaar een verpestende stank zich niet alleen in die straat maar ook in alle daarop uitkomende verspreidt.

Herhaaldelijk is op deze en op andere voor de openbare gezondheid schadelijke toestanden gewezen en even dikwijls werden de klagers door beloften met een kluitje in het riet gestuurd, totdat ze nu trachten de publieke opinie in Engeland te hunnen behoeve te bewerken.

Koloniale Handel. Hier volgt het aanvullende staatje, dat wij in ons vorig nummer toezegden.

Algiers	(1904)	176352	130656	4801	63.94
Tunis	(1906)	43658	27973	1820	39.35
	Totaal	220010	258629	6622	57.18
Totaal *a* en *b*		438351	365305	50397	15.96

Ten slotte wenschen we bij al hetgeen we reeds in zake den kolonialen handel voor Nederland en zijne koloniën in vergelijking met dien betrekking hebbende op de koloniën van andere natiën nog het volgende staatje te geven waaruit het aandeel per hoofd der bevolking blijken moge voor de voornaamste koloniale mogendheden in den kolonialen handel.

Voor Engeland met een bevolking van 41 millioen zielen bedroegen de in- en uitvoeren van en naar de koloniën resp. 127.8 en 113.4 millioen ponden sterling d.i. in totaal 241.2 millioen ponden sterling of wel 70 gld. per hoofd der bevolking in 1905.

Voor Frankrijk komen wij voor 1904 tot een totaal van 487 en 574.7 millioen franken resp. aan in- en uitvoeren van en naar Algiers en Tunis en de koloniën en dat op eene bevolking van 39 millioen zielen, wat neerkomt op een totaal van 13,07 gld. per hoofd der bevolking.

Het aandeel per hoofd der bevolking van Duitschland in den handel, dien dit rijk aan zijne koloniën heeft te danken laat zich afleiden uit de cijfers der in- en uitvoeren van en naar die koloniën, waarvoor wij wat 1905 aangaat, het volgende vinden: 17,6 millioen marken aan invoeren en 43,6 millioen marken aan uitvoeren of in totaal 61,2 millioen marken, d.i. op eene bevolking van 60 millioen zielen een bedrag van 60 centen per hoofd der bevolking.

Voor de Vereenigde Staten vinden we voor het jaar 1904—1905 een totaal van 28.1 millioen dollars aan invoeren uit de Philippijnen en Portorico en een van 20.1 millioen dollars aan uitvoeren naar die koloniën d. i. in totaal een bedrag van 48,2 millioen dollars, wat gerekend op eene bevolking van 76 millioen zielen neerkomt op een bedrag van 157 centen per hoofd der bevolking.

Voor Portugal bedroegen de in- en uitvoeren van en naar de kolonien in 1903 6.6 millioen milreis, 1.7 aan in- en 4.9 aan uitvoeren, wat omgeslagen over een bevolking van ruim 5 millioen zielen op een totaal neerkomt van omstreeks 295 centen.

Recapituleerende zien we dus dat Engeland aan het bezit zijner kolonien een handel dankt, gelijk aan 70 gld. per hoofd der bevolking, Frankrijk een overeenkomende met ruim 13 gld. per hoofd der bevolking, Duitschland een van 60 centen, de Vereenigde Staten een van 157 centen, Portugal een van nagenoeg 3 gulden en stellen hiernaast het bedrag van 83 gld. per hoofd der bevolking, dat den goederenruil tusschen Nederland en zijne koloniën uitmaakt en vragen onzen lezers in gemoede af, of men zich niet ergeren moet over het geschrijf om zulk een handel als dien, welke Nederland aan zijn koloniaal bezit dankt, als van slechts hoogst betrekkelijke waarde te signaleeren. Ergerlijk? Neen, zulke onzin is eenvoudig walgelijk, waar er helaas, aan het beweren van den heer van Kol nog zooveel waarde wordt gehecht, dat zelfs eene serieuze Indische Gids-redactie daar nog nieuwe gezichtspunten in meende te moeten ontdekken, waar zulke taal op koloniaal-politiek-economisch gebied slechts dienen kan om de belangstelling van het nederlandsche volk in zijne koloniën te doen verflauwen.

INGEZONDEN.

In aansluiting aan de publikatie van *Blanda* in *De Controleur*, opgenomen in uw Weekblad no. 29 en de repliek van v. G. in no. 30 schijnt het, als of deze schrijver niet wil doen uitkomen waar het zich eigenlijk om handelt, nl.: »Willekeur.«

Het geldt hier toch niet die ambtenaren, die wegens gemis aan geschiktheid of plichtsbesef niet geduldig *de hoogste* betrekkingen konden of kunnen bereiken, maar wel diegenen, die niet door eene zekere »rechtspositie« beschermd, blootstaan aan allerlei willekeur en ten slotte aan den dijk worden gezet, zonder tegen dergelijke onrechtvaardige behandeling recht van spreken te hebben.

Aangezien het nog al moeielijk is een ambtenaar vóór het bereiken van zijn pensioen, anders dan wegens grove tekortkomingen te ontslaan, zoo laat men hem de hierbedoelde willekeur eerst dan gevoelen, juist op het tijdstip, dat de hoogere of hoogste betrekking, de miserabele promotie door het grootere inkomen, zoude kunnen vereffenen of goedmaken.

Dat nu *zulk* onverdiend ontslag dubbel zwaar weegt, — nl. door het kleinere pensioen en bovendien door het geheel onverwachts, plotseling komen onbekommerd de hierdoor ontstane schade — spreekt wel van zelf.

En hiertoe geeft juist in Indië dat »feu sacré«, waar »Blanda« terecht van spreekt, aan superieuren helaas vaak de aanleiding tot bedoelden willekeur en veelal ook tot: knoeierijen.

Zoo zijn er voorbeelden, waar een ambtenaar, die feitelijk niets misdeed, enkel door de ongenegenheid van zijn(e) onmiddellijke(en) Chef(s) zich schriftelijk had te verantwoorden op de in zijn dienst *gezochte* tekortkomingen.

Wanneer de Chef nu deze verdediging had terugontvangen, dan werd van deze gelegenheid, door nadere toelichtingen welke beklaagde *nimmer voor oogen kreeg*, gebruik gemaakt, deze zijne repliek te ontzenuwen, dan wel: als onwaar te weerleggen.

Natuurlijk, dat beklaagde door den Departements- of Dienstchef te Batavia dan niet alleen in het ongelijk gesteld, maar bovendien met berisping, boete dan wel met overplaatsing wordt gestraft.

Een ieder begrijpt wel, dat hiertegen reclameeren niet alleen nutteloos zou zijn, maar dat deze ambtenaar tegens zich als reconsitrant zou doen qualificeeren.

Dat bij ambtenaren, behept met dit »feu sacré«, dergelijke gevallen, naar gelang de opvattingen van de Chefs, zich kunnen en ook moeten herhalen, is duidelijk, en deze zullen ook meestal — juist wegens het te geringe vergrijp — ook de promotie niet stuiten, maar . . . . ze staan op het conduite-rapport.

Is nu de pensioenstijd aangebroken, dan eerst laten dergelijke rapporten hun kracht gevoelen; men wordt soms geheel onverwachts, met of zonder redenen, beleefd uitgenoodigd, zijn pensioen aan te vragen, zoo men niet wil dat dit wordt toegezonden.

Waar schuilt nu hier het kwaad en de willekeur?

Wel, in het onbillijke stelsel, dat *dergelijke* verantwoordingen, incluis rekesten, steeds door *de handen der onmiddellijke chefs moeten worden doorgezonden.*

Door deze regeling heeft ieder chef het altijd in zijne macht, de beste ambtenaren, juist omdat deze zich flink en bekwaam toonen, alleen wegens redenen van zuiver persoonlijken aard, als uitvloeisel van het »feu sacré«, zoowel *binnen* als *buiten* den dienst, in hunne *latere promotie* te stuiten.

De dienstchef, die zorgen moet, dat de promotie-deur zooveel mogelijk open blijft, is door deze machinatiën steeds geholpen en gedekt, temeer, wanneer hij bedoelde ambtenaren niet eens persoonlijk kent.

Reclames aan den G. G. baten hier ook al even weinig, tenzij men onder de »hooge oomes« vrienden en voorstanders van recht en billijkheid heeft, die bij machte zijn, den sluier te lichten.

»Gelezen het rekest enz. enz.

Gelet op de rapporten enz. enz.

»aan adressant te kennen te geven, dat op zijn behoud, »in belang van 's lands dienst, geen prijs wordt gesteld."

Aldus de gang van zaken.

De fout schuilt dus hier evenmin bij den G.G. als bij den Departement- of Dienstchef, maar wel bij de regeling die deze onbillijke, oneerlijke afdoening van zaken toelaat.

De G.G. ontslaat, maar feitelijk zijn het de onmiddellijke chefs, *die laten ontslaan*. En tot welk doel nog de benaming van »geheime stukken«, gegeven wordt aan rapporten, die ieder opvolgend chef kent en waarmede men als bij traditie gedoodverfd wordt, is niet duidelijk.

Om dezelfde reden baat het ook al weinig zijn recht bij de Staten-Generaal te zoeken, want ook hier zullen alle rapporten, tot de overoude toe, even zwaar wegen en den doorslag geven als in Indië.

Ik maak dan ook hier, alleen ter illustratie van »Blanda's« bewering, van deze gelegenheid gebruik, mijne ervaring en meening te uiten, zonder meer.

Men doet derhalve in dergelijke gevallen goed, bij het verlaten van ons dierbaar Indië, alwaar men met tegenwerking zijn krachten, zijn alles heeft opgeofferd, gelijktijdig met het ontdoen zijner indische kleeren, ook de ondervonden behandelingen af te schudden, want hoe langer deze blijven kleven, hoe meer last men er van ondervindt. Ook hier geldt immers de leus:

„Macht is Recht?"

Indo.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië 7e Volgr. Dl. VI, 1e en 2e Afl.

Mr. Johan van Dam en zijne tuchtiging van Makassar in 1660, door W. E. van Dam van Isselt. — Een oudjavaansche oorkonde gevonden op de helling van den Kawi, door Prof. Dr. H. Kern. — Aanteekeningen op G. P. Rouffaer's opstel over Atjehsche Soeltanzegels, door Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje. — Nieuwe bijdrage tot de kennis van het Mahâyânisme op Java, door Dr. H. H. Juynboll. — Eenige Soendaneesche fabels en vertelsels, door R. A. Kern. — De Batoe Kĕmang, nabij Medan, door E. J. van den Berg en J. H. Neumann (met afbeeldingen). — Het »spinneweb«-motief op Timor, door J. A. Loebèr Jr. (met afbeeldingen). — Een Maleisch contract van 1600, door Dr. Ph. S. van Ronkel (met plaat). — Bijdrage tot de kennis van den godsdienst der Dajaks van Landak en Tajan, door M. C. Schadée (vervolg). — De godenbeelden aan den buitenmuur van den Ciwatempel te Tjandi Prambanan en de vermoedelijke leeftijd van die tempelgroep, door Martine Tonnet. — Breukink's bijdrage tot eene Gorontalo'sche spraakkunst; besproken door N. Adriani. — Austronesisch en Austroasiatisch, door Prof. Dr. H. Kern. — Het woord voor Pauw in Santali, Mon en Indonesisch, door Prof. Dr. H. Kern. — Mededeelingen betreffende Sidenreng, Rappang en Soepa, door H. de Vogel. — Catalogus der Maleische handschriften van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië, door Dr. Ph. S. van Ronkel.

De Indische Mercuur 13 Augustus 1907.

Handboek ten dienste van de suikerrietcultuur op Java, door Prof. A. F. L. T. Went. — De Positie en de vooruitzichten der theecultuur in Britsch-Indië en Ceylon. — De Trans—Java—Noorder Spoorweg tusschen Batavia, Semarang, Soerabaja, c. a. — Bananenmeel als kindervoedsel. — Atlas of the World's Commerce, door B. A. Kwast. — Tabak in Britsch-Indië. — Wijziging van invoerrechten in Suriname. — Buitenlandsche handel van Japan. — Amerika's grootste suikerfabriek in Suriname. — Verslagen van Maatschappijen. — Kultuurberichten. Enz.

Weekblad voor Indië. 1907. No. 11.

Goedkoop reizen naar Europa, door M. van Geuns. — Brieven uit Patria (vervolg), door Jan Willemsz. — Een directeur-generaal van de O. I. Comp. (met portret), door Gabriël. — Willem Baghus (met portret), door M. v. G. — Het nieuwe paleis der N. I. S. M. te Semarang (met foto's), door Si Moeda. Enz.

Elsevier's geïllustreerd Maandschrift. Aug. 1907.

Oude vormen in nieuwe Ned.-Indische kunst, door Martine Tonnet.

Ch. F. RIJKEN & Co.

Vleugels, Pianino's, Orgels.
Verhuren, Stemmen, Repareeren

NIEUWSTRAAT No. 26.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198,
hoek PERPONCHERSTRAAT
Den Haag.

Logies te verkrijgen

per maand, per week en per dag.
Volledige Badinrichting in huis.

H. v. DOOREN & Cie.

MODES.

DEN HAAG. SCHEVENINGEN. AMSTERDAM.
5 Hoogstraat. 11 Oranjegalerij. 24 Leidschestr.

NIEUW
Malthusianisme.
Damesdeskundige.
MEVROUW ADRIAAN
Regentesselaan 362,
einde halte lijn 5.
Consult dagelijks, Zondags op verzoek.

DAMES ATTENTIE!

Atelier voor het maken van

Dames- en Kinder-Costumes, Mantels en Reformkleeding naar de nieuwste methode bewerkt. Nette coupe en spoedige aflevering met en zonder bijlevering der stof. Door het geheele land aan huis te ontbieden.

Geeft les aan Dames in het knippen en maken van Costumes Mantels enz.

Aanbevelend,

Mevr. H. W. BLOKBERGEN—VAN DER WAL.
Gerard Doustraat 65 bovenhuis. Amsterdam.

Bol-Begonia's

aangeboden in Extra Qualiteit, in zeer sterke planten. **Reuzenbloemen**, gereed om op de perken geplant te worden.

Per 25 stuks ***f 1.25***, p. 100 st. ***f 4.50*** en per 1000 stuks ***f 40.—***.

Tegen toezending van **Postwissel** of **Rembours**, niet franco.

Spoedbestelling verzocht.

De Bloemisterij
„LUGDUNUM-BATAVORUM",
LEIDEN.

INDISCHE VENDUTIE

Malakkastraat 74,
DEN HAAG.

Is het *Soliedste Adres* voor hen die *KOMEN* om zich te *installeeren* en voor hen die hun *Inboedel* 't voordeeligst van de hand wenschen te doen, *zonder kosten voor den inzender*.

Geopend van 9 tot 5 uur.
(Zondags gesloten.)

EDUARD PELGER,
MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN
Prinsestraat 35,
1ste huis naast de Brandweerkazerne,
'S-GRAVENHAGE.

Maatschappij NUTRICIA,
ZOETERMEER.

Filiale DEN HAAG, Piet Heinstraat 19, Telefoon 1739.
Filiale AMSTERDAM, Leidschestraat 44, „ 4797.
Filiale ROTTERDAM, Schiedamsche singel 21, „ 4149.

Eenigste Exporteurs van Gehomogeneïseerde Melk en Room.

Provianderen verschillende groote Binnen- en Buitenlandsche Stoomvaart-Maatschappijen o.a. Stoomvaart-Maatschappij „Nederland", Rotterdamsche Lloyd, Congo-Line enz.

Specialiteiten voor KINDERVOEDING.

Brückel Mutzenbach,

Veenestraat 22, hoek Kettingstraat,
'S-GRAVENHAGE.

Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,

Hofleveranciers
van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.

Ned. Fabriek van

alle soorten Borduur- en Passementwerk.

STOOMGALONWEVERIJ.
FRANJES, EMBRASSEN en voor Meubelpassementwerk.

Foto's van banieren gratis ter inzage.

Nieuw-Malthusianisme.

Mevrouw VAN DAM
dagelijks te spreken van **10--4** en van **7--9** uur.
(Zondag op verzoek).

-:- Tollensstraat 106 -:-

Oudste en vertrouwdste adres van nieuwe Malthusiaansche middelen.
Inlichtingen en Brochure op aanvrage kosteloos.

AGUILAR'S Port-, Sherry- en Madeirawijnen

zijn alom bekend.
VRAAGT PRIJSCOURANT.

Hoofdkantoor Lange Houtstraat 6, DEN HAAG. Telephoon Interc. 264.
Bijkantoor: Batavia, B. DE BAS & Co.

Rechtskundig Bureau
„DE ADVOCAAT EN PROCUREUR."

Directie: L. N. DUIN & Co.,
Gerard Doustraat 65, — AMSTERDAM.

Belast zich met de Verdediging van Burgerlijke en Strafzaken voor alle Rechtbanken en Kantongerechten in Nederland en Buitenland. Biedt accoorden aan *in* en *buiten* faillissement. Spreekt faillietaanvragen tegen en voorkomt processen. Bezorgt gelden op elk solied onderpand, ook met 2 borgen. - Levensverzekeringpolis - Assurantiën.